

Dnesek

ROČNÍK II

V PRAZE 31. PROSINCE 1947

CENA Kčs 3.50

Naše politické strany a demokracie Dr. ANT. KLATOVSKÝ

Několik otázek Slovensku na konci roku FR. LOUBAL

Daleko od Prahy EDVARD VALENTA

Student a život Dr. S. VELINSKÝ a DOBROMIL NOVÁK

Textil - zdroj ošacení a reportáží FR. RESL

Duch odboje v zrcadle dějin BOHUMIL ČERNÝ

Popřevratné plus JIRÍ ZHOR

Je reakce? — Jak je dovoleno bydlet? — Kolem pražské radnice — Útěk k hodnotám? — Praha a venkov — Kdo se lépe osvědčil? — Dva porevoluční romány — Cena cukerinu — Žaluji

TRVALÁ HODNOTA:
PIANO
Rendell
PRAHA II,
VODIČKOVA 26

Ze slavného sládké!
LUKA
ČOKOLÁDA · CUKROVINKY

Ilustrovaný časopis pro obchod a průmysl

„The Times Review of Industry“ pojednává na svých stránkách o všech aktuálních v průmyslu, vědeckém bádání a mezinárodním peněžnictví a obchodě. S tímto časopisem se stoučí dobře známý časopis „Times Trade and Engineering“.

Tato směrodatná soudobá revue, kterou můžete platit v korunách, je předurčena, aby poskytovala vedoucím činitelům obchodních a průmyslových podniků cenné a zhuštěné informace o mezinárodních událostech, které mají vliv na rozhodování v oboru jejich činnosti.

Roční předplatné kromě poštovního Kčs 240.—
Cena jednoho výtisku kromě poštov. Kčs 24.—

THE **TIMES**
REVIEW OF INDUSTRY

Anthologie francouzské poesie
z válečných let

ČEST BÁSNÍKŮ

Pečlivý výbor z poesie francouzského odboje, uspořádaný profesorem Dr Václavem Černým a přeložený mladými českými básníky a překladateli. Po Čapkově Francouzské poesii nový silný obraz básnické Francie.

Brož. 60 Kčs, váz. 90 Kčs.

Služba
motoristům
V. HOLAN
Praha XII, Milešovská 13, tel. 500-62

CO JEŠTĚ NEVÍTE O SSSR?

Máte možnost znát o Sovětském svazu vše, co Vás zajímá. Čtete sovětské noviny a časopisy.

Všesvazová společnost „MEŽDUNARODNAJA KNIGA“ v Moskvě vyplácuje právě předplatné na noviny a časopisy, vydávané v SSSR.

Přihlášky předplatného na rok 1948 přijímá **SVĚTOVÝ TISK SVOBODA**, Praha II, Na příkopě 22, I. p., telefon č. 224-82 a **RUDĚ PRÁVO** (prodejna), Praha II, Václavské nám. 19, roh Jindřišské ul., telefon č. 320-56.

KATALOGY A CENÍKY ZAŠLEME NA POŽADÁNÍ ZDARMA.

OBSAH DNEŠKA Č. 38: Inž. KAREL DOLEŽEL: Okolo cenového problému. — Dr. JIŘÍ ALTER: Oslyšený prorok. **BOHUMIL RÍLEK:** Duha nad benzinem. — JIŘÍ JESENIUS: In memoriam IV. odboru ministerstva průmyslu. P. PEŠL: Dumka o občanské výchově. — **BOHUMIL ČERNÝ:** Duch odboje v zrcadle dějin. — ST. OUREDNÍK: Bilance studentských valných hromad. — Promarněný kapitál. — Co se stalo v městě Březinově v Jaroměřicích nad Rokytnou? — Šmelina a politika. — Boj o typy. — Gramofonový průmysl s jiné stránky. — Jak se dnes polemizuje. Rozhlas a krádeže v národních podnicích. — Střílecký případ. — Kdo je vinen? — Ministr a studenti. — Další etapa osidlování. — Odbory záštitou pracujících. — Ceny.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 2.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 23. — Odpovědný zástupce listu redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské nám. 36.

Naše politické strany a demokracie

Málokdy byl český národ v něčem tak jednotný jako za doby okupace v názoru, že se již nesmějí vrátit staré politické strany, ani staří politikové. Ale lidé rychle zapomínají. S touto lidskou vlastností počítaly patrně i politické strany, když se vrátily v staré mentalitě.

A tak národ, když se probral z opojení revolučních dnů, s úžasem zjistil, že se mu ve vši tichosti vrátily staré politické strany, sice v menším počtu, ale o to s většími starými nectnostmi. Rozdíl je jen v tom, že zatím co dříve při systému střídajících se koaličních vlád zůstávala vždy část mocenských posic jako rezerva netknuta, dnes se parceluje národní koláč mezi strany Národní fronty bez zbytku. Při tom, co se dříve dělalo jaksi ve stínu, s určitým pocitem studu, dělá se dnes při plném světle. Dokonce se prohlašuje, že právě v tom je pokrok proti dřívější době. Nikdy u nás nebyl celý veřejný život tak proniknut přebujelým stranictvím. Tou hlízou jsou zasaženy i obory kulturního života, jež byly dříve proti ní imunní, její rozkladný účinek projevuje se i v soužití rodin i ve vztahu přátel.

Smysl demokracie: kontrola

Aby demokratická vláda byla službou lidu, musí odpovídat jeho potřebám a přáním. Nejobecnějším obsahem vůle lidu je: abychom se všichni měli dobře. Prostředky, jimiž toho lze dosáhnouti, však lid sám nezná. Proto pověřuje svoji důvěrou ty, od nichž očekává, že mu budou nejlepe vládnouti, t. j. sloužiti. Projevem důvěry nenabývá ovšem lid záruky, že pověřenci splní jeho očekávání. To mu může zaručiti jen účinná kontrola. Tuto kontrolu mají provádět politické strany. Funkcí politických stran v demokracii je kontrola.

Smysl stranictví: boj o moc

Kontrolní funkce politických stran je porušena v okamžiku, jakmile ti, kdo mají kontrolovat, zároveň vládnou. Nelze očekávat, že ten, kdo se sám kontroluje, bude citlivý k vlastním přehmatům. Nic nebrání, aby se politika nezvrhla v boj o mocenské posice. Předmětem největší tužby mnohých je moc sama. Opojení mocí zkazilo již mnoho lidí dobrého charakteru a vysoké inteligence. Moc v rukou lidí vratkého charakteru a průměrné inteligence vytváří největší škůdce národa a lidstva (na př. Hitler). Moc nejen zhlučuje, jak prohlašoval Nietzsche, moc také otupuje svědomí a citlivost pro zájem celku.

Všechny naše strany mají v čele muže, o jejichž kvalitách, charakteru a dobré vůli nelze pochybovat. Nikdy nám ovšem neprozradí, že boj, který je nejvíce vyčerpává, který jim přináší nejtrpčí chvílky, bývá často boj s vlastní stranou.

Odpovědnost je nedělitelná

Naše politické strany, když odstranily z jakéhokoli přímého vlivu na veřejný život organizace nadstranícké, odůvodňovaly to tím, že nesou veškerou odpovědnost a proto že jen ony mají právo vládnout, resp. spravovat veřejné věci. Dosavadní historie nás dostatečně poučuje, že strany přejímají rády odpovědnost tam, kde jim to přináší výhody. Jakmile odpovědnost se stává nepřijemnou, hledí ji přesunout jedna na druhou. Soustava, která se neosvědčila, se prostě rozejde a hledá se soustava nová. To byl vývoj koaličních vlád v první republice. Poněvadž odpovědnost měly nésti všechny strany koalice, nenesla ji vlastně žádná. Dělitelná odpovědnost, žádná odpovědnost. Totéž platí o nynější koalici, zvané Národní

fronta stran. Nebylo by proto lépe, kdyby odpovědnost na sebe vzala strana jediná? Zdá se, že jedna politická strana by byla ochotna to učinit. Bylo by tím však zmenšeno zlo? Nikoli, bylo by zvětšeno. V systému, kde politické strany současně vládnou i kontrolují, bylo by vyřazení ostatních stran vyřazením i minimální kontroly mezi-stranícké, ať již jsou její motivy jakékoli, ale která udržuje jakous takous rovnováhu. Při nynější psychologii politického stranictví nebylo by žádné záruky, že vládnoucí strana nezamění prospěch celku za prospěch strany.

Národní fronta

Čím se liší nynější Národní fronta politických stran od dřívějšího koaličního systému? Jen tím, že na Národní frontu můžeme pohlížet jako na koalici v š e c h politických stran.

Z Národní fronty by měla vycházet jednomyslná usnesení. Ale jaký by z toho měly zisk jednotlivé strany? Z toho by měl zisk jen národ. Proto indiskrece ve věci dodatečného zdanění milionářů, proto licitace se zvýšením platů veřejným zaměstnancům.

Co však bude, když se Národní fronta nedohodne? Co bude, až někdo přijde s návrhem daleko většího dosahu, nežli byla milionařská dávka, když již tato vyvolala politickou krizi, při níž se »otřásaly základy státu«? Jisto je, že dohadování v rámci Národní fronty je těžší a svízelnější, nežli bylo dohadování v koalici 2—3 menších politických stran. Dělnost Národní fronty stává se nutně neprůzračnější a těžkopádnější.

Krise demokracie

Proto i krise demokracie, před níž snad budeme postaveni, bude mnohem vážnější a většího dosahu, než byla krise demokracie v údobí mezi první a druhou světovou válkou. Uznává se dnes všeobecně, že nepružnost, těžkopádnost a korupčnictví demokratických režimů umožnily vznik fašismu a nacismu. Čeho vznik umožní nová krise demokracie? Komu žene vodu na mlýn demokracie, zpronevřující se sobě samé? Síla demokratické ideje je tak mohutná, že ji nemůže ohrozit žádná síla zvenčí. Bude-li však demokracie nahlodána zevnitř, padne. Krise demokracie není krisí demokratické ideje, nýbrž krisí politických stran v demokratických režimech.

Není pravda, že každý národ má takovou vládu, jakou si zasluhuje. Pravda je, že každý národ měl by mít takovou vládu, jakou si zasluhuje.

Nedemokratickou institucí je politická strana tehdy, osvojuje-li si hospodářskou moc, jestliže současně kontroluje a vládne, vymyká-li se přímé kontrole lidu.

Cesta k nápravě.

Tím je naznačena i cesta k zdemokratičtění politických stran:

1. Důsledné uplatnění principu parlamentarismu.
2. Kontrola lidu.
3. Odpolitování administrativy.
4. Vláda zákona a právního řádu.

Ad 1.: Nejcitlivějším ukazatelem slabosti demokracie je slabost parlamentu. Svou funkci kontrolní může plnit parlament jen tam, kde je skutečně vrcholnou institucí státní, již je vláda plně odpovědná za všechno své počínání. Poslancem měl by být jen ten, kdo splňuje určité předpoklady politického vzdělání. Každý řemeslník nebo živnostník musí mít prukaz způsobilosti, aby špatnou jakostí svého výrobku nepoškodil zájem spotřebitele. Jen

poslancem, který špatnou jakostí své práce může poškodit zájmy národa a státu, může být kdokoli.

Ad 2.: Parlament, který by nepodléhal kontrole lidu, nebyl by demokratickým parlamentem. Demokratické ústavy se domnívají, že požadavku kontroly lidu učinily zadosť, když tuto kontrolní funkci přikly hlasovacímu listku. Avšak hlasovací listek není aktem kontroly, nýbrž aktem důvěry. Na druhé straně přímá kontrola lidu, vyjímajíc nejnižší složky lidové správy, je neuskutečnitelná. Kde jde o společnou vůli celého národa, může být nejlépe zastoupena jedinou osobou. Tou je v demokracii osoba prezidentova. President musí mít právo odmítnout podepsání zákona, jenž by podle jeho názoru neposloužil dobru celku. Kdyby se s parlamentem nedohodl, odvolal by se k lidu. Kdyby lid dal za pravdu prezidentovi, poděkoval by se parlament, kdyby dal za pravdu parlamentu, poděkoval by se president. Kruh demokratické kontroly je uzavřen.

Ad 3.: O odpolitizování administrativy se toho již mnoho namluvilo a napsalo. Skutečnost: Zpolitizování administrativy vyrostlo do tak obudných rozměrů, že se stalo největším nebezpečím pro stát a nejtěžším problémem demokracie.

Zaměstnanec, který má sloužiti státu, to je všem, nemůže sloužiti jedné politické straně. To nevylučuje, aby měl politické přesvědčení, politické vzdělání, politický rozhled. Naopak, dobrý politik a dobrý straník jsou často pojmy protikladné. Odpolitizováním administrativy odpadly by od politických stran automaticky všechny živly kořistnické. Politika, jež by se stala nejvyšší čestnou funkcí, přitahovala by nejlepší síly národa.

Ad 4.: Jestliže v absolutistických režimech moc je právo — svoboda, síla a stabilita demokracie je dáma respektováním zákona a právního řádu, jehož obsahem je obecné dobro. Nejškodlivějším průvodním jevem revoluční doby je rozrušení právního řádu. Lidé zaměňují svobodu s libovůlí a zvůli. Neoblíbenost instituce okresních hejtmanství měla původ v tom, že tyto úřady nepostupovaly mnohdy podle zákona, že nedbaly zásady spravedlnosti. Smyslem instituce národních výborů, této největší revoluční vymoženosti, je, že lid sám může dbát, aby se postupovalo přesně podle zákona a zásady spravedlnosti, nikoli, že může dělat, co chce. Zvůle lidu bývá horší než zvůle monarchova.

Sen a skutečnost

Dvě věci jsou jisté: Za prvé, že ke skutečné demokracii lze dospět jen naznačenými cestami. Za druhé, že ani největší optimista by nemohl očekávat, že reformy v tomto směru by mohl provést nynější režim. Bude muset přijít nový Mnichov nebo nějaká velká národní katastrofa, aby byly konečně odstraněny vady t. zv. demokracie, jež si národ po mnichovské tragedii a během okupace tak jasně uvědomil? Politický boj, který se bude u nás odehrávat v příštích letech nebo snad v příštích měsících, bude mít cíle mnohem skrovnější, ale přes to bude to boj rozhodující o naší budoucnosti. Bude to boj o zachování aspoň té formální demokracie, za jejíž představitele se považují strany Národní fronty, nepřihlížíme-li ke Slovensku. Neboť pokud máme aspoň formální demokracii, je tu vždy možnost, že forma bude naplňována obsahem, že se demokracie bude zdokonalovat. Kdybychom nedovedli uhájit aspoň formální demokracii, bude u nás demokracie na dlouhou dobu pohřbena.

Nesourodost našeho politického systému

Problematika našeho politického života je součástí nynější světové problematiky. Protože zeměpisně stojíme na rozhraní mezi Východem a Západem, jsme přímo předurčení, abychom i ideologicky tvořili syntésu mezi srážejícími se světovými názory a politickými systémy. Máme k tomu i psychologické předpoklady: kulturné jsme

spjati se Západem, s Východem poji nás slovanské bratrství i povahové založení, rozumíme duši ruského člověka lépe než kterýkoli jiný národ. Zatím jsme se pokusili o sloučení dvou hospodářských systémů, státního kapitalismu a soukromého podnikání. Nelze říci, jak se pokus vydaří, jde tu spíše o souběžnost nežli o syntésu.

Politicky však, místo aby vývoj šel k vyrovnání, se protivy prohlubují. Je to dáno nesourodostí našeho politického systému. Obdobné postavení, jaké zaujímá mezi Východem a Západem Československo, zaujímá mezi naší politickou levicí a pravicí strana sociálně demokratická. Jsouc svoji tradicí pevně zakotvena v domácí půdě, je stranou upřímně socialistickou a nemají v ní převahu doktrináři. Postup sociální demokracie určí směr našeho politického vývoje, nepřevzme-li ovšem její funkci, kdyby zklamala, strana jiná.

Jsmo spjati se SSSR na život a na smrt

Novou skutečností, kterou pro nás vytvořil výsledek druhé světové války, je, že jsme v zahraniční politice spjati se Sovětským svazem na život a na smrt. Nejen proto, že se svým největším spojencem máme společnou východní hranici, ale daleko ještě více proto, že na naší západní hranici stojí náš největší nepřítel. Zárukou největšího zisku celé naší historie, jímž je odsun Němců, je síla Sovětského svazu, jehož zásluhou je také, že odsun byl v plném rozsahu proveden. Na odsunu Němců je založena celá naše budoucnost, každá změna v tomto směru byla by naší záhubou. Theoreticky můžeme provést i tuto úvahu: Kdyby někdy došlo ke konfliktu mezi Východem a Západem, a SSSR v něm podlehl, byli bychom jako jeho spojenec nejtěžší postizeni, ba zničení tím, že by se k nám vrátili Němci. Avšak i kdybychom v tomto konfliktu stáli — třeba je to prakticky nemyslitelné — na straně Západu, neušli bychom téměř osudu, jímž by byl návrat Němců. Proto these, že jsme spjati se SSSR na život a na smrt, je nejsamozřejmějším axiomem naší zahraniční politiky, ať se to komu líbí nebo nelíbí. A proto žádná naše vláda by nemohla dělat protisovětskou zahraniční politiku. Byla by to politika sebevražděná, a taková vláda byla by národem ihned smetena.

KSC osvojuje si jakýsi monopol nejvřelejšího vztahu ke SSSR, resp. vydává se za barometr sympatií českého národa k Sovětskému svazu tím, že ztotožňuje sympatie k sobě se sympatiemi ke SSSR. Snad se jí dosud daří přesvědčovat o tom i Moskvu, ale nepodaří se jí to u českého člověka. Český lid nepotřebuje být v sympatiích k Sovětskému svazu vychováván komunistickou stranou. Jestliže jeho vřelé sympatie tu a tam ochably, je to z velké části zásluhou právě komunistické strany a psychologicky neobratné propagandy ministerstva informací. Naši lidé nesnesou, aby jim někdo sympatií diktoval nebo jim z ní dával známky. A snažíme-li se na sebe dívat očima našeho velkého spojence, zdálo by se, že největší cenou můžeme mít pro něj jako stát spořádaný, který v klidu rozvíjí všechny své vnitřní síly, neboť vnitřní politická rozháranost podlamuje i to, co má ve spojeneckých vztazích největší váhu: brannost národa.

»A ona tuto většinu získá«.

(Kl. Gottwald na schůzi ústředního výkonného výboru KSC.)

Podle všech příznaků zahájila KSC svoji převolební ofenzivu, t. j. zápas o získání 51 procent. Proč by jim nestačilo zaokrouhlené číslo 50, proč právě 51? Protože matematická matematika má svoje zvláštní pravidla, jež jsou zároveň slabinou formální demokracie. Podle této matematiky 50 procent hlasů = 50 procentům moci, avšak 51 procent hlasů = 100 procentům — nebo aspoň 90 procentům moci. Kdyby KSC skutečně docílila 51 procent hlasů, mohla by — aspoň na nějakou dobu — trvat i nadále formální demokracie, mohla by trvat i Národní

fronta, pokud by ostatní strany byly ochotny za poskytnuté droby poslouchat a podřizovat se. Komunisté otevřeně doznávají, že směřují k diktatuře, a ve svých agitkách argumentují asi takto: Diktatura sama o sobě není ani dobrá ani špatná. Záleží na tom, jaký má cíl. Naše diktatura by měla dobrý cíl. Theoreticky nelze této argumentaci upřít určitou oprávněnost. Kdyby byl měl na př. Hitler kvality Masarykovy nebo Masaryk moc Hitlerovu, mohli se svými národy udělat pravé zázraky. Jenže, jak nás poučují dějiny, moc a kvalita se velmi zřídka setkávají v téměř subjektu. Bylo-li tomu tak v několika výjimečných případech u jednotlivců, je téměř naprosto vyloučeno, že by se tak mohlo stát u politické strany. I kdyby zde byli kvalitní jedinci, kteří by měli dobrou vůli, prosadí svoji vůli proti tomu, čím je u nás stranický aparát? Mimo to český národ nesnese žádné formy autoritativního režimu. Víme, jaké potíže měli nacisté s bezbranným českým národem, ačkoli jim válečný stav dával možnost nejtvrdějších represálií. Postavení komunistické strany ve SSSR je případ sám pro sebe, který nelze aplikovat na naše poměry.

Účel světí prostředky?

Komunisté prohlašují, že jejich cíle jsou dobré a mravné. K dobrým a mravným cílům nelze dospět nedobrymi a nemravnými prostředky. Machiavellistická a jesuitská zásada, že účel světí prostředky, byla již dávno a právem odsouzena. Posuzujeme-li cíle komunistů podle jejich method, nemůžeme dojít k přesvědčení, že by tyto cíle byly dobré. Na př. jednou z komunistických taktik — na rozdíl od demokratické metody přesvědčování — je nahánění strachu. Zatím docílil rekordu v tomto oboru pan ministr informací. Taková slova, jaká pronesl ke studentům, neslyšel český národ od r. 1918 z úst žádného svého politika, natož člena vlády. Takovým tónem by se neodvážil promluvit k českému lidu žádný politik, byť měl seberadikálnější politické přesvědčení, který však prožil s českým národem jeho kalvarii v době okupace, nebo dokonce poznal na vlastním těle nacistické výchovné metody. Jaká propast se to prohlubuje mezi národem a částí jeho emigrace? Kolik škod vzejde ještě od těch, kdo po vpadu nacistů uprchli za hranice a nechápou duši národa?

Splníme úkol?

Vývoj nynějších událostí vsunul nás přímo do ohniska světového dění. Oči všech jsou na nás upřeny. O to pozorněji nás sledují, oč se český národ svým utrpením a hrdinným postojem za druhé světové války, jakož i vynikající činností některých emigrantů, v čele s prezidentem Benešem, stal celému světu známějším. Byl na nás vložen těžký, ale nade vše krásný úkol: v malém vzoru dokázat, že rozdělení světa na dva nesmiřitelné tábory není nevyhnutelnou nutností, nýbrž že jde jen o nedorozumění. Dokázat, že

pravda je jen jedna.

Konkrétně jeví se náš úkol takto: Rozpoznat, co v obou systémech, stojících dnes proti sobě, je hodnotného, obecně platného a schopného dalšího vývoje, a pokusit se o syntésu těchto prvků v novém útvaru společenského a státního života. Příčinou dnešního nedorozumění ve světě je zdánlivá neslučitelnost svobody a socialismu. Učinili jsme košickým programem pokus o sloučení těchto dvou idejí, avšak toto sloučení bylo spíše mechanické a vnějškové. Od té doby neustále zesilují tendence, prosazovat socialismus na úkor svobody. Příčina může být buď v nesprávném pojetí socialismu, protože pravý socialismus nemůže být neslučitelným s pravou svobodou, anebo v tom, že se pod heslem socialismu sledují cíle jiné.

Avšak ať je tomu jakkoli, skutečností je, že pokus řešit naši problematiku mocenskými prostředky by nás ořed celým světem zdiskreditoval a zmařil v zárodku po-

slání, k němuž je český národ určen jak svou zeměpisnou polohou, tak svými dějinami a kvalitami svého lidu. Po zkušenostech s fašismem a nacismem má jak náš lid, tak celý svět hrůzu a odpor k násilí a nesvobodě. Na druhé straně pokrokové vrstvy na Západě, zejména dělnictvo a studentský v Americe, si stále více uvědomují, že hospodářské krize nejsou nahodilými zjevy, nýbrž že organicky souvisí s kapitalistickým systémem. S napětím sledují vývoj na východní polokouli.

Ale nemylně se: kdyby se měly rozhodovat mezi starým řádem se strukturálními krisemi, ale i se svobodou, a mezi systémem bez krisových otřesů, ale i bez duchovní a zčásti i osobní svobody, rozhodly by se raději pro systém starý. Nemůže jim ovšem také být povzbuzením nízká životní úroveň na Východě, neboť je jim těžko dokazovat, že není v souvislosti se systémem státního kapitalismu. Proto by tyto pokrokové vrstvy velmi posílilo a získalo pro socialismus, kdyby se nám podařilo odstranit vady kapitalistické soustavy, aniž bychom snížili svoji životní úroveň a aniž bychom se zbavovali svobody.

A naopak: Kdybychom chtěli uskutečňovat socialismus pomocí jakéhokoli druhu diktatury nebo autoritativního režimu, oslabili bychom tím posici pokrokových sil ve světě, zato však prokázali velmi cennou službu nejreakčnějším žvlům.

Z á v ě r

Platí-li u nás dosud zákony správného myšlení, můžeme tudíž dospět jen k tomuto závěru:

Východ si přeje mír a vítězství socialismu, uznává, že k němu lze dospět různými cestami. Západ si přeje mír a chce se zbavit hospodářských krisí, nechce se však zbavit svobody. Systém, kterému by se podařilo vybudovat dokonalejší hospodářský a společenský řád při zachování duchovních a demokratických svobod, prokázal by nesmírnou službu jak věci socialismu, tak věci míru a dorozumění ve světě. Jestliže u nás komunistická strana svojí honbou za 51 procenty směřuje k zavedení autoritativního a totalitního režimu, poškozují tím nejen zájmy národa, ale i zájmy Sovětského svazu, ženouc vodu na mlýn reakčním žvlům. Stejně tak poškozují tyto zájmy strany ostatní, když místo aby poctivou a velkorysou politikou upevňovaly posice demokracie, provádějí maličernou, krátkozrakou a sobeckou politiku ode zdi ke zdi, od jedné voleb k druhým. Neplatí-li na ně ideové argumenty, měly by pro ně platit zásady a zkušenosti praktického rozumu, které podle slov Masarykových dokazují, že poctivost se na konec vyplácí i v politice.

Nastoupili jsme cestu socialisace — není cesty zpět. Strašáky s domácí reakcí jsou jen výrazem slabosti a špatného svědomí anebo taktickým manévrem. Znárodnění se musí podařit — zdůraznil prezident. Kdyby politické strany zanechaly honby za mocenskými posicemi a soustředily se jen k tomuto úkolu, posloužily by jak sobě, tak svému národu i celému světu. Strana, která dokáže dělat poctivou, opravdu socialistickou a opravdu demokratickou politiku, dostane ne 51, ale nejméně 80 procent hlasů národa.

Dr Antonín Klato v s k ý

p o z n á m k y

Je reakce?

Jsou mnozí, kteří tvrdí, že nebezpečí reakce u nás je velmi aktuální. Druzí zase říkají, že ne. Nesnáze je také v tom, že se neshodnou v tom, co je a co není reakce. Rozdílné volání, které všude vidí reakci, nesmí na druhé straně vyvolávat pohodlné uklidňování.

Je dobře si povšimnout podstatné změny českého veřejného mínění od května 1945 do podzimu 1947, zakreslit si na kus papíru všechny ty dojmy z hovorů v tramvajích,

z článků v některých listech, s hovorů v Praze a na venkově, zle anekdoty, ostré kritiky, nenávistná slova. Pak se vše spojí v obraz, který říká, že veřejné mínění se odklonilo doprava. Dostí zřetelně mluví čísla z valných hromad studentských spolků. Není to vřude stejně, ale silný přesun doprava je velmi zřetelný. Po květnu 1945 bylo studentstvo z velké části komunistické, a nebylo-li komunistické, bylo silně levicové. Dnes je to naopak. Rafička studentských valných hromad není ovšem jedinou rafičkou. Zachycuje však smýšlení dosti důležité skupiny někdy až příliš živé a náhle reagující na vnější podněty a změny.

Jak se stalo, že tolik studentů změnilo tak záhy své politické názory? Bylo by snadné, ale na zcela správné vysvětlovat tuto změnu sociálním původem většiny studentů nebo vlivem jejich profesorů. Zde vcelku od května 1945 nenastala podstatná změna, a přece politická nálada studentstva se od května otočila. I u českých socialistů a lidovců měli by se na tento vývoj mezi studentstvem podívat trochu z vyššího hlediska než jen podle toho, zda a jak to komunisté prohrávají. Je možno a někdy i nutno být proti komunistům. Ale nelze žít jen z negace komunistů.

Mnohokrát člověk slyší hovory, které ho netěší. Hovory bolestné tím, že z nich mluví nevíra a zloba, nechuf a nenávnost, tedy vlastností, ze kterých se dá solva postavit něco kloudného. Je však potřeba se podívat zblízka na lidi a lidičky, kteří vedou tyto neutěšené řeči, hovory plné životní nechuť. Nejsou to lidé, které květen 1945 shodil z nějakého výsluní. Nejsou to lidé, kteří měli nesnáze s národními výbory ve věci očisty. Nejsou to továrníci, jimž znárodnili podniky. Těmto lidem nevede se dobře, ale nevede se jim často ani zle. Tak nějak uprostřed. Přece však tyto lidi vedou řeči, které by jim lehce mohly vynést označení reakcionáři. Sociálně je to zhruba střední stav, do něhož přešla i část dělnictva. I před továrnami je možno slyšet hovory, které netěší, a nejsou to hovory úředníků, ale dělníků.

Byli bychom z části na špatné cestě, kdybychom si přesun veřejného mínění doprava chtěli vykládat jen tím, že je zájem a to vliv těch, kteří tím, co se v posledních letech u nás stalo, byli poškozeni, odstrčení, zbavení svých nadpráví, výsad. Jistě tyto lidé se nesmíří s dnešním stavem. Jistě každé skřípání v nových poměrech bude jim hubbou, která bude tížit jejich nervy. Ale tato pravice je posilována i těmi, kteří nemají podstatných důvodů popírat dnešní stav, i když vidí jeho nesnáze, bolesti, chyby lidí.

Je nutno připomenout, že pravice žije vždy z chyb levice. I je úkolem levice, aby dělala co nejméně chyb, aby spáchané chyby měla odvahu doznávat a také napravovat. Čím více bude poctivě socialistické autokritiky, tím menší budou naděje pravice, že bude pohodlně žít z chyb levice. S lidmi totiž je možno dohovorit se lidsky. Je možno jim vykládat o velikosti socialismu i omylnosti socialistů, o velkých cílech socialismu i chybách, kterými je vroubena cesta k nim. Vše to a jiné pochopí lidé, když se k nim hovoří upřímně, od člověka k člověku, bez zbytečného horlení a prsního tónu.

Veřejné mínění jde silně doprava. Je-li pravda, že pravice žije z chyb levice — a pravda to je — je potřeba, aby levice měla dosti politické a osobní statečnosti vidět věci, jak ve skutečnosti jsou a podle toho jednat. V. G.

Jak je dovoleno bydlet?

Veliké štěstí potkalo jednoho inženýra, koncentráčníka: stal se majitelem svobodárničky. Svobodárna byla však polezele, jak se ukázalo, příliš malá, aby tam mohli bydlet dva, muž a jeho žena. Inženýr se totiž rozhodl oženit. Běhali asi rok po úřadech, ale když bylo jisté, že naděje na byt je marná, prohlédli svobodárničku znovu a ukázalo se, že skromnost záračně dovede zvětšovat rozměry. Pořídili si tedy nábytek a nyní šla nová inženýrova polubydlička do banky, neboť tam měla nějaké úspory na vázaném vkladě, z něhož je možno uvolnit pro takový případ sedmáct tisíc korun. Je potřeba jenom oddacího listu, dekretu na byt a účtu od dodavatele nábytku. Ale v bance jí oznámili, že vklad nemůže být uvolněn, protože toto uvolnění se netýká přepychových nábytkových kusů. A kde žijí jsou ty přepychové kusy? Prvním přepychovým kusem byl kauč, konstruovaný tak, že na něm mohou spát dva lidé, když se vytáhne zásuška. Druhým byl jídelní stůl, třetím konečně knihovnička. Páni se tázala, co se tedy u nás nepovažuje za nábytek přepychový, to jest, jaký nábytek si měla poříditi, aby jí byl vklad uvolněn. Úředník jí rád poučil. Musí si obstarat ku-

chyň a manželskou ložnici, pak bude vklad uvolněn. Páni namítala, že nepotřebuje kuchyň, neboť nemají byt, nýbrž svobodárnu, kam by se ovšem kuchyňský nábytek nevešel. Ani manželská ložnice s psychou, markyzetkou a nočními stolky by tam nevlezla.

Úředník se usmál této početilosti. Ne, český člověk, pakli vstupuje do stavu manželského, musí žít v kuchyni a tam taky jít a žít za kuchyňským stolem, na noc pak se odebera do ložnice. Páni si dovolila podotknout, že i kdyby měla místo svobodárny byt, ani potom by si jej nezařídila tímto starožitným způsobem, neboť má na bydlení názor odlišný. Ale o tom celkem škoda mluvit, protože dost už je esudem potrestána, že má místo bytu svobodárničku; proč však má být trestána ještě jednou znovu neuvolněním vkladu za to, že plocha, vyměřená jejích soukromému životu, nedovoluje žít v kuchyni jako každý pořádný český člověk, ani mít manželskou postel s psychou? Tu jí úředník uchláchotil, že nějaká část jí snad uvolněna bude, neboť vidí ze seznamu nábytku přece jen několik kusů naprosto natných, českému bytovému standardu vyhovujících.

Manželé, kteří strávili všechny své volné chvíle jako snoubenci běháním po bytovém úřadě, zahájili nyní ovšem, jak jinak nelze, běhání za osobou nebo osobami, které by měly tak velký vliv, že by mohly cestou jakési milosti vy-mocí uvolnění vkladu na přepychové předměty, jakými je kauč, jídelní stůl a knihovnička. Jan Snášel

Kolem pražské radnice

Na pražské radnici byl charakteristický rozhovor: mají-li se trosky Staroměstské radnice strhnout či mají-li byt zachovány aspoň do sletu, aby ti, kteří k nám přijedou z venkova i z ciziny, viděli na vlastní oči, jak Němci v Praze řádili. Kdo trochu byl ve světě (a stačí jen návštěva v několika českých, moravských a slovenských místech) ten projde Prahou a i když uvidí trosky radnice, řekne: Praha měla štěstí! Opravdu měla Praha štěstí. Její rány, i když jsou na některých místech velmi viditelné, jsou jenom nevelkým škrábnutím proti tomu, jak trpěla jiná města. Možná, že návštěvník Prahy se také zeptá: a co bude s novou radnicí? I budeme mu dosti těžko odpovídat. Řekneme mu, že už byla soutěž na novou radnici, že stála velké peníze, že však s výsledkem nebyla velká spokojenost. Vyrojíme, jaké jsou u nás potíže se stavěním. Ale přece jen bychom byli rádi, kdybychom mohli aspoň ukázat, že se nová radnice v Praze už aspoň trochu staví. To už pohled na cmauský klášter je radostnější, i když je to pohled na trosky. Je radostnější o to, že na tomto pahýlu kláštera je už vidět nové prejzy, že už je tam vidět nové lešení, plocha prken, která svítí novostí. Tady už hovoří něco radostnějšího: my se chceme z trosk dostat k životu, místo trosk chceme vůni cibulí, malty, trámů! I když je to pohled smutný, je to už pohled na něco nového. Na něco, co z trosk chce vytvořit něco životnějšího.

Je vůbec smutné konfrontovat velké plány a skutečnost. Byla velká soutěž — a ne právě laciná — na budovu Národního shromáždění. Konfrontujeme s tím skutečnost, že v Praze a snad i jinde už dlouho stojí několik skoro hotových budov, které by nepotřebovaly mnoho, aby v nich lidé mohli bydlet a pracovat. Postavme proti sobě řadu velkých plánů posledních měsíců a porovnejme s tím skutečnost; že na několika místech, kde přes nedávnem v Praze stály domy, stojí dnes sutiny, kde roste plevel; pak pochopíme, že lidé jen poněkud neklidně zneklidňují ještě více četba o různých velkých stavbách, které chystáme.

Tyto velké plány jsou jistě velmi potřebné. Daleko, daleko lépe by se dnes v Praze chodilo, jezdilo, žilo, bydli, kdyby ti, kteří se před dávnými lely měli starat o Prahu, viděli o pětadvacet, padesát let kupředu. To je potřeba i dnes. I dnes, kdy je nesnáze s každou »bytovou jednotkou«, je potřeba vidět víc, než malý dvojdomek, s jehož stavbou se stavitelé zapojují více než kdysi s budovou na hlavní třídě. I dnes a právě dnes je potřeba velkých plánů, neboť mnohé kolem nás je nejasné a tvárné a proto tím spíše je nutno znát cíle, k nimž se chceme dostat, i když to nebude zítra ani napřesrok. Je však potřeba zdravé rovnováhy mezi velkými plány a skutečností. Důvěru ve velké plány je nutno pěstovat jasným a konkrétním smyslem pro to, co se právě dělá a má a může dělat. Jistě Němci zničili pražskou radnici. Ale neměně je jisté, že pražská radnice těžce oslabila důvěru svých občanů na příklad tím, jak byly rozděleny byty, které se uvolnily po 5.—9. květnu 1945. Pražská radnice způsobila

tu v lidských duších větší škodu, než si dovede představit, neboť rozbitý dům je možno znovu postavit. Důvěra, jednou zklamána se obnovuje daleko hůře.

V. G.

Útěk k hodnotám?

V těchto letech, kdy mnoho starého odchází a kdy mnoho nového se bolestně rodí, přemýšlí dosti lidí o hodnotách, jejichž platnost nepomijí s časem. Leccos, co se děje v hospodářském životě, se vysvětluje »útekem k hodnotám«. Byl nedostatek drobných. To také proto, že nastal »útěk k hodnotám«. Jaka je hodnota? Ne právě velká: staré protektorátní zinkové paděsátníky a kovovny. Když je jich ve škatulce víc, je to jakýs takýs obnos. Je to hodnota? Jini hledají svoji hodnotu — v sirkách. Je jich nedostatek. Někteří zjistili, že i balíčky sirek mohou být hodnotou, vhodným uložením peněz. Jini kupují do zásoby cement.

Stále to však není tak zlé, jako za protektorátu. Tehdy »útěk k hodnotám« byl tak silný, že mnozí, kteří za celý život ne koupili českou knihu, kupovali i české knihy a knihy vůbec v celých frontách. Byli naivní lidé, kteří tehdy věřili, že český národ objeví českou knihu. Byli i malíři, kteří měli své fronty »zájemců o umění«. Objednávky obrazů se čísovaly. Někteří to dostali před prázdninami, někteří po prázdninách a jini k vánocům. Ne, tak dosud silný »útěk k hodnotám« v českém národě nenastal. Ještě nejsou fronty na české knihy. A český malíř, dobrý český malíř, by rád prodal, ale už daleko není taková poptávka, jako za války.

Dovedli jsme se zbavit kapitalistů ve velkém. Ale bude potíže i s kapitalisty v malém. Mají málo, ale i s tím utíkají »k hodnotám«. I zde platí: odřihaného chleba největší hrající. Lidé jsou zamereni kapitalistickým duchem víc, než si myslíme. Utíkají příkř k »hodnotám« z tohoto světa, i když jsou to staré protektorátní mince a sirkky.

V. G.

Popřevratné plus

Je v naší povaze, že vyzvedáme, co se nám nelíbí a že světlé kronice dne věnujeme menší pozornost než kronice černé. A tak jsme necenili dosud podle zásluhy popřevratové plus, které značně přispělo ke konsolidaci našich politických poměrů: neobyčejný vzrůst náboženské snášlivosti aspoň v zemích českých. V poslední válce a za hrůzy poslední okupace katolický klerus, až na nepatrné výjimky (plzeňský arciděkan Havellka), cheval se opravdu vzorně. Nejen že se velmi výrazně distancoval od dočasných držitelů moci, kazatelny katolických chrámů téměř všude hovořily průhlednými alegoriemi a nápovědami. Přemnoho kněží bylo vyšetřováno a žalářováno, mnoha kněží skončilo smrtí mučednickou. Byli kněží, kteří se aktivně zúčastnili odboje doma i za hranicemi. Byly kláštery, které pomáhaly partyzánům a parašutistům i politickým utečencům v jeho drah. V koncentračních táborech došlo k dojemné symbióze katolických kněží s kněžími československými, s duchovními československými, s politickými vůdci a činovníky protikatolicky orientovaných stran. Lidé se sbližili, a lidské sbližení sbližuje i myšlenky. Velmi prospěšné působila i významná činnost P. Šrámka v našem odboji, činnost v určité fázi odboje vůdčí. A všechny tyto momenty dohromady způsobily zázrak. Bude málo zemí v Evropě, kde tak vzorně funguje náboženská snášlivost, jako v české části Československa. Kdyby byl někdo před desíti lety řekl dnešního pražskému primátoru, že při svatojirášských oslavách bude pronášet latinský proslov nebo kdyby byl někdo p. předsedovi Koprivovi předpověděl, že bude oficiálně účastněn pouti do Staré Boleslavi, byli by se jistě tito pánové srdečně zasmáli. Děkujme Bohu za tuto aspoň částečnou konsolidaci poměrů a její existence buď nám podnětem k dvojitě více: k přesvědčení, že za nějaký čas i na Slovensku dojde k náboženské snášlivosti jako k ní došlo u nás a že i tam slovo luterán přestane být nadávkou — a že v celém Československu za tolerancí náboženskou půjde i tolerance politická — že strany přestanou si hrát na cirkve a stranici na fanatické církevníky a že člověk ani v politice nebude člověku vlkem jako jim přestal být u nás v oblasti života náboženského.

A ke dvěma nadějím ještě naději třetí: že Vatikán i prakticky docení velikou změnu, ke které v Československu, zejména v poměru ke katolické církvi došlo a že zvláště při obsazování vakantních, církevně politicky důležitých míst na Slovensku, vynasnaží se dávat přednost kandidátům politicky nevybojným a konciliantním před kandidáty bojovnými. Tam na Slovensku dobrá vůle Vatikánu mohla by naší republice pomoci velmi účinně. Že by v takové politice byl pro budoucí prospěch i pro Vatikán, je mimo pochybnost. Zatím Vatikán na Slovensku ještě takovou politiku přátelské pomoci pro konsolidaci naší republiky výrazněji nesleduje.

Jiří Zhor

Praha a venkov

Velmi dobrým okénkem do života venkova, malých měst a vesnic jsou plakáty, reklamy, které upozorňují na důležité události. Je to stále týž: agitační plakáty politických stran, několik plakátů z Prahy — často kreslených s malým pochopením pro venkovského člověka — letní zábavy, divadelní představení, football a hlavně — taneční zábavy. V létě ovšem člověk nevidí průměr celoročního života venkova; ale i to, co je na těchto plakátech, je jasným svědectvím chudého kulturního života na venkově. Chceme-li mít dobrý, zdravý venkov, musíme se také více než dosud starat o jeho kulturní život. Zdá se, že o kulturní život na vesnici se nejvíce stará místní hostinský, který tu a tam pořádá taneční zábavu, na které jistě neprodělá. A jsou i slušné velká měsťečka, která za dlouhou dobu se nezmohou na živější kulturní činnost. Jedni říkají, že není o nic zájem; jini zase tvrdí, že nejsou lidé, kteří by se o to starali. A jsou zase místa, která mohou potvrdit, že dobrá věc se na konec podaří, když jí dobře několik dobrých, praktických lidí vezme do rukou. Trochu pomáhá doprava, která umožňuje podívat se někdy do okresního města, ale i to je málo.

Bude potřeba, aby si Praha všimla českého venkova i po této stránce více než dosud. Jedním z hlavních předpokladů bude, aby Praha se naučila na kulturní život venkova a jeho potřeby dívat jinak, než pražskými očima. Čteme sice stále o tom, že základní myšlenkou republiky bude široká a zdravá decentralisace. Ale od slov k skutkům je velmi daleko, a to platí zejména pokud jde o kulturní život venkova.

Nejde jen o to, podaří-li se nám v několika větších městech s neúměrnými náklady udržet při životě větší stále divadlo. Jde o to, aby měla svůj kulturní život vesnice, aby čtla knihy, aby měla přednášky, filmy, dětská představení, živé odborné přednášky, kulturní večírky atd. To je jedna z cest, která také zabrání útěku z vesnice. Slyšíme stále o decentralisaci, ale vše utíká do Prahy.

Je potřeba, aby ti, kteří v Praze mají na starosti kulturní život, přemýšleli ushlovně o to, jak by kus své činnosti přenesli na venkov, jak by se vespolek dohodli, aby i malá vesnice měla aspoň jednou za týden něco, při čem by se sešla, co by jí vzpružilo, co by jí dalo nový pohled do světa. Potřebujeme to, co by na vesnici vyplnilo mezeru, která vznikla odchodem starých kantorů, kteří ze školy dovedli učit středisko osvětové práce, středisko kulturního života, kteří vyhovávali mládež a včelářili, sázeli stromky a měli rádi hudbu, kteří se po vesnických tahali se skioptikonem, ochotničili, půjčovali noviny atd.

Vesnic, které potřebují více zdravého kulturního života, je na tisíce. Pohnout zde stojatou vodou znamená více než největší výstava v Praze. Předpokladem ovšem je: smysl pro drobnou práci. Pro nezištnou práci, která nepůjde snadno. Co by pomohly nejlepší traktory a strojní stanice, samovazně, kdyby to zarůstalo ve vesnicích kulturně?

V. G.

politika

František Loubal

Několik otázek Slovensku
na konci roku

Hlásím se k těm, kdož mají Slovensko opravdu rádi, a kdož na svůj pobyt a činnost na Slovensku vzpomínají s radostí. Letos nás Slovensko opravdu zajímalo, a to pořádně, ať jsme chtěli anebo nechtěli. Moje otázky nebudou vlastně položeny celému Slovensku, ale především povereníku vnitra gen. dr. Ferjenčíkovi. Necht se na mne nehněvá, že mu přidělávám starosti a práce, neboť vím, že má obojího více než dost. Ale rád bych, aby o lecčems jako muž dobře informovaný poučil nejen mne, ale všechny čtenáře. Považuji gen. dr. Ferjenčíka nejen za upřímného a o Slovensko starostlivého Slovák, statečně československy orientovaného, ale také za muže nestranného, který to právě ve své nynější ožehavé funkci miní jistě se Slovenskem jenom dobře. Víím, že je dnes s hlediska stranicko politického i trochu podezříván, ale domnívám se, že neprávem.

Tož nyní k tomu, co bych chtěl já a se mnou také ostatní, od p. generála vědět. Moje první otázka by byla, zda by nám mohl naplnit říci, jak je to s těmi zrádci na Slovensku. Prohlásil ve svém jednom výkladu, že zrada zasáhla na Slovensku do všech tamních politických stran bez rozdílu, ale nejvíce přirozeně do řad strany demokratické jakožto strany největší. Dosud však slyšíme a čteme jen o těch, kteří byli anebo ještě jsou v řadách strany demokratické. Jak tedy zasáhla zrada i do ostatních stran a co ty strany s těmi zrádci anebo politicky a národně nehodnými lidmi udělaly? Vědí o těch lidech anebo nevědí? A proč dosud jsme nikde nečetli, že by bývala také některá jiná strana, než demokratická, dělala anebo byla nucena dělat s těmi zrádci ve svých řadách pořádek? Oznamil gen. dr. Ferjenčík jako povereník vnitra ty, o nichž zvěděl, anebo vůči nimž aspoň zjistil důvodné podezření, že do národního kolektivu jako nespolehliví nepatří? Domnívám se, že odpověď na tyto otázky by zjednala v mnohé věci jasno nejen na Slovensku, ale v Československu vůbec.

Četl jsem povzdech gen. dr. Ferjenčíka nad zpolitizováním celé zrádcovské záležitosti na Slovensku. Kdo je vinen tím zpolitizováním? Je tím vinna jen jedna strana, anebo více politických stran? Jsem si dobře vědom choulivosti odpovědi na tyto otázky, ale domnívám se, že na Slovensku se zjedná jasno a pořádek jen tehdy, když se bude mluvit naprosto jasně bez ohledu nalevo anebo napravo. Odvážnou odpovědí by sice mohl gen. dr. Ferjenčík nesporně ztížit své postavení jako povereníka-odborníka, ale očistě by neobyčejně prospěl.

Mám ještě jiné otázky, o nichž dosud nebyla na Slovensku řeč a nebylo o nich nikde psáno. Jsou však podle mého názoru rovněž závažné. Mohl by gen. dr. Ferjenčík říci, jak byla prováděna na Slovensku očista a prověřování osob hned po osvobození a především do voleb květnových roku 1946? Kdo tu očistu a ověřování prováděl, kdo ji kontroloval? Nemohu se zhostit dojmu, že za neprovedenou očistu a prověřování je především odpověden první Sbor povereníků do vzpomínutých voleb, a z povereníků především povereník vnitra, kterým byl dokonce soudce povoláním, tedy muž, který znal anebo měl znát i ve své funkci zákon; ten mu měl být při provádění očisty a prověřování nade vše. Nerad bych mu svou domněnkou krívdil, neboť patří shodou okolností

mezi záky, které jsem na Slovensku učil. A mívá jsem své záky všechny rád, bez rozdílu jejich tehdejšího politického přesvědčení, a se všemi jsem se snažil dobře vycházet. Právě proto bych předchůdci dr. Ferjenčíka nerad krívdil. Kdyby na to chtěl odpovědět dokonce on sám, byl bych mu já i ostatní za to velmi vděčen.

A z-toho vyplývá další otázka: Věděl předchůdce gen. dr. Ferjenčíka, lépe řečeno vědělo povereníctvo vnitra anebo některé jiné povereníctvo, do jehož pravomoci očista a prověřování také snad částečně spadala, něco o mužích, kteří sice byli prověřeni jako obyčejní občané, ale kteří se pak dostali na místa ve veřejném životě, na něž rozhodně nepatřili? Vědělo-li se o nich něco anebo bylo-li proti nim aspoň důvodné podezření, proč se na ně veřejnost neupozornila hned? Vzpomínám si, že když se české strany v parlamentě a především strana nár. soc., tuším hned v počátcích obnoveného parlamentarismu opřela proti složení slibu jednoho slovenského poslance, že musí být nejdříve řádně prověřen, je-li hoděn stát se poslancem, tak se nad tím tenkrát více méně horšily obě slovenské vedoucí politické strany. To by tedy znamenalo, že byly obě přesvědčeny o řádnosti mužů a žen, kteří byli za Slovensko do pražského parlamentu vysláni. To by však také svědčilo o tom, že tenkrát buď nic nevěděly anebo nechtěly vědět. Vzpomenutý případ nepatřil osobně k žádnému případu z nynějších, ale ten postoj byl tenkrát velmi charakteristický.

A ještě jednu otázku. Nedalo se zabránit, aby se očista nezpolitizovala na Slovensku tak, jak je zpolitizována nyní. Nemohl se ustavit užší sbor ze všech politických stran, a to mužů poctivých s hlediska národního a plně věrohodných, kteří by bývali šetření provedli a navrhli pak politickým stranám, aby očistu rázem a bez kompromisu a stranické agitace provedly? Kolika sporů a politických napětí mohlo být ušetřeno Slovensko a republika vůbec! Víím, že se budu zdát po této stránce skoro pusťm idealistou. Jsem si ovšem plně vědom těžkostí, ale rád bych věděl, zda se o to udělal aspoň pokus a s jakým výsledkem se setkal! Tím bychom nejlepe poznali, komu záleželo na zpolitizování celého problému a kdo všechno chtěl z něho těžit dokonce stranicky agitačně, což by bylo hříšné!

Nevím, zda jsem svými otázkami obsáhl celou materii, ale domnívám se, dočkáme-li se odpovědi vůbec a na všechny otázky anebo aspoň na závažnější, že by takové osvětlení, a to naprosto jasné, jenom celé záležitosti prospělo. Chápu, že odpovědět na některé znamená popudit proti sobě toho anebo onoho mocného, ne-li celou anebo i celé politické strany na Slovensku. Ale chceme-li zvědět pravdu, nesmíme se po vzoru Masarykově ohlížet na nic. Na Slovensku, kde chceme zjistit nejen ty vinníky, kteří jsou anebo budou za mřížemi, ale také ty, kdož snad o nich věděli i dříve a neřekli nic anebo neupozornili na ně, jak byli povinni. Rád bych, abychom u nás s tímto systémem skoncovali jednou provždy jako s methodou naprosto neudržitelnou, poněvadž — ukáže-li se, že moje otázka, z níž vyznívá nesporně určité podezření, je na místě — jsou to způsoby nemravné.

život a instituce

Dr. S. Velinský a Dobromil Novák

Student a život

Činnost studentských fakultních spolků vyvolala řadu úvah o účasti studentů ve veřejném životě, nebo lépe o přípravě studentů pro život veřejný na půdě fakultních spolků. Valné hromady jejich jsou veřejnou ukázkou spolupráce studentů.

Nebylo dosud mnoho spokojenosti s tím, jak se mládež na tomto fóru představila. Proto se ozvaly hlasy kritiky a rad. Proto letos zvláště děkan filosofické fakulty Karlovy university, profesor dr. J. B. Kozák věnoval studentským spolkům obsáhlou úvahu ve »Svobodném zitiřku« a jako dávný přítel studentů a znatel života studentů našich i zahraničních dal jim mnohou radu, jak jít cestou spolkového života kriticky obezřetně, aby nesešli na scesti planého schůzování a davového křiklounství. Nelze říci, že by tohoto moudrého hlasu bylo vždy dbáno, jak patrně z referátů a zpráv o letošních valných schůzích studentského života jsou to i příspěvky z řad studentů samých, které jsou kritikou vlastních řad.

Nejnovejší tyto vady, spojené s »přepjatým partajnickým« připomíná JUC. Vlastním Komárek v »Dnešku« z 11. t. m. Je ochoten připustit oprávněnost mnohé kritiky studentského života, ale hledí ujistit veřejnost o opravdové vůli studentských činovníků pracovat pro společné zájmy. Velmi ho zarmocňuje, že se dospělí dívají na studentský život poněkud »s vršku«, a že neberou dosti vážně studentské názory, že jim nepřikládají tolik váhy, kolik by si studentští mluvčí přáli.

Myslím, že každý přítel mládeže se snaží naslouchat jejímu hlasu, již proto, že je to poučné právě s hlediska poznání, kam spěje. Jiná je však otázka, proč míra tohoto naslouchání neuspokojuje mládež. Buď proto, že si mládež sama svých názorů příliš cení a ne dosti kriticky je podpírá zkušenostmi, po případě je i přeceňuje. Nebo proto, že veřejnost její hlas skutečně nebere vážně a jej podceňuje. Je-li právě toto předmětem stížnosti, pak je nutno porovnat dnešní situaci se stavem věci před dvěma lety, kdy se mládeži dostalo nebyvalých uznání, příležitostí i zastoupení. Byla-li tehdy uznána významnost mládeže, již se dnes prý význam upírá, není to snad proto, že svou činností poněkud zklamala důvěru? A není tu snad příčinou to, že mládež až příliš sleduje cesty, jež kolem sebe vidí, a nesnaží se jít trochu svou cestou vlastní? Nebylo by prospěšné, aby mládež uvážila, zdali to nezavisí především na ní samé, zdali si vážnosti vydobude?

Jestliže mládež převážně napodobuje, co kolem sebe vidí, a napodobuje-li bez výběru, snadno se projeví způsobem nepřiměřeným, který vede k tomu, že není brána vážně.

Vidíme-li ve školách, jak si mládež hraje na dospělé, jak kopíruje jejich manýry, jaký význam přikládá vnějšíkovitým formalitám, tu se usmějeme nad hravostí mládí. Teprve však, až mládež odroste tomuto primitivnímu napodobování, jímž jsme prošli všichni, pak může říci, že stojí na vlastních nohách a pak teprve její hlas bude znamenat skutečný, konstruktivní přínos. Nezdídka u velmi mnohých jednotlivců je k tomu potřebí samostatné životní zkušenosti v praktickém povolání.

K tomuto poznání přivádí nás také dřívější článek Ivana Kousala »List otcům« ze Svobodných novin 28. září t. r., především bolestnou stížností a výčitkou dnešní vládnoucí generací otců, jejíž způsoby, vlastně nezpůsoby stávají se mládeži vzorem ne právě prospěšným. A opět je to »posedlost politickárskou vášní« a bezcharakterností tohoto života, které jsou špatnými učitelkami mládeže. Odpovědnost za tyto špatné vzory nese nesporně dnešní doba. Leč v tom je právě nezralost mládeže, že imituje bez výběru, a je to tím povážlivější, že jde o mládež vzdělanou, o inteligenci, sdruženou právě ve fakultních spolcích.

Jak z tohoto začarovaného kruhu?

Učme se ze života vlastního i cizího, a hlavně nepropadněme jen napodobivosti, ale spolehněme se na zdravý úsudek a hledme se svou vlastní prozíravostí postavit na vlastní nohy. Ne nadarmo se doporučuje mládeži, aby měla oči i uši všude.

Je správné pozorování, že studentstvo je živel, pře-

vážně tihnoucí k opozičnosti. To odpovídá psychologické skutečnosti a navazuje to na dřívější údobí mládí z okolí puberty, kdy se tak výrazně projevuje odpor vůči jakémukoli autoritě. Je-li tomu tak, proč má potom mládež podléhat takovým vzorům svých otců, které sama dnešní generace kritizuje a odsuzuje? Psalo se přece o nežádoucích technikách dnešního veřejného života v kritikách našeho tisku, takže to nemohlo zajisté ujít pozornosti té mládeže, která vidět a slyšet chce.

Naše prostředí nemá jen špatné vzory, ale má i dobré. Jsou také vzory v cizích zemích, které mohou stejně dobře sloužit za základ nalezení lepších forem spolkového života. Je jen potřebí je hledat a s nimi se sblížit. Přinášíme proto obrázek života vysokoškolského studentského z Kanady, jehož se právě zúčastňuje člen našeho zahraničního vojska, spoluautor tohoto článku Dobromil Novák, který našemu studentstvu přináší zkušenosti s univerzitní studentskou samosprávou.

Studentská samospráva se zabývá otázkami, jež se přímo týkají studentského života. Rokuje se o nich podle normálních anglosaských schůzových zvyklostí. Mnohé z přijatých návrhů se předloží vedení university k uvážení a případnému zavedení. Funkcionáři některých spolků se volí tajně zvláštními volebními listky, na kterých volič označí jméno kandidáta, pro něhož hlasuje. Kandidáti v takových případech vyvíjejí volební činnost, t. j. vylepí vlastní plakáty, rozdávají letáky a uveřejňují inseráty v studentských časopisech.

Na mnohých universitách mají studentský parlament, který je někdy rozdělen podle politických stran, takže vládu tvoří příslušníci strany, která má v parlamentě většinu. V těchto studentských parlamentech, které na některých universitách tvoří studentskou samosprávu, se vedou debaty podle normálních parlamentních zvyklostí. Na torontské universitě jsou založeny čtyři politické kluby: liberální, konservativní, C. C. F. (Cooperative Commonwealth Federation — kanadští socialisté), a L. P. P. (Labour Progressive Party — komunisté). Konají přednášky, které jsou oznamovány v univerzitním časopise a na plakátech, vyvěšených v univerzitních budovách.

Společným schůzím slouží zvláštní debaťní kroužek, který mává debaty v t. zv. Hart House. Debaťní síň je rozdělena na dvě části. Ve středu je dlouhý stůl, za nímž sedí zapisovatelé a novináři, kteří bývají přítomni, vede-li se nějaká důležitá debata, zvláště hostí-li debaťní kroužek nějakou významnou osobnost kanadského veřejného života. Na vyvýšeném místě sedí »speaker«. Thema debaty je oznámeno předem, a to ve formě resoluce. Na příklad se debata vede o tom, že je dříve plánované hospodářství je dostatečnou ochranou proti depresi. »Vládní« a »oposiční« zaujmou místa podle toho, zda s přijetím resoluce souhlasí anebo zda jsou proti němu. Po předsedově (speakerově) pravici sedí »vládní«, po levici »oposiční«. Příchod předsedy oznámí jeden z funkcionářů, a celé shromáždění povstane. Předseda řídí debatu se svého vyvýšeného místa. Přejde-li někdo pozdě nebo odchází-li z místnosti během debaty, ukloní se před odchodem předsedovi, a to i prezident university, je-li debať přítomen.

První čtyři řečníci jsou předem známi, a každý z nich mluví deset minut, střídavě jeden od vládních a jeden z opo- sice. Potom je debata volná pro všechny přítomné, kteří se povstáním hlásí o slovo u »speaker«, jenž je uděluje opět střídavě jednomu vládnímu a jednomu opozičnímu. Každý z těchto řečníků smí mluvit pět minut. Řečníci vládní jsou obráceni proti opozičním, a ti opět proti nim. Nikdo nesmí svou řeč číst, pouze poznámek je možno použít. Nikdo nesmí nikoho napadnouti osobně a řečníci oslovují předsedu, nikoliv shromáždění, slovy: »Mr. Speaker — Pane předsedo!« O sobě navzájem se vyjadřují »The Honourable Member of the Opposition« a »The Honourable Member of the Government«. Debata trvá do 10.30 hod. večer a může být prodloužena do 11 hod.

Po skončení debaty se hlasuje tak, že ti, kdo hlasují pro resoluci, opouštějí místnost dveřmi na pravé straně, ti, kdo hlasují proti resoluci, opouštějí místnost dveřmi po levé straně. Na každé straně jsou dva studenti, kteří počítají. Později vrátí se všichni zpět do místnosti a předseda oznámí výsledek hlasování. Kdo opustí sál před skončením debaty, avšak ne dříve než v 9 hodin, může odevzdat svůj hlas do zvláštní schránky na připraveném papíru.

Spoluautor byl přítomen dvěma debatám, a velmi se mu zamlouvaly jak způsobem přednesu a celkové organizace, tak i obsahem a duchem, v němž byly vedeny. Uvádíme některé výroky řečníků, kteří se zúčastnili debaty, na níž byl jako host ministr národní obrany ve federální vládě Mr. Brooke Claxton, vedle presidenta university. Čestní hosté mluví obyčejně asi půl hodiny. Debata byla vedena o přijetí resoluce, zda rehabilitační politika federální vlády je dostatečná. Opošiční nešetřili kritikou, ačkoliv hned v první radě vládních seděl ministr národní obrany. Mnozí z nich uváděli (byli to většinou veteráni, jichž se rehabilitační politika vlády týká), že peníze, které studenti-veteráni dostávají jako měsíční podporu, nejsou dostatečné k výživě. Jeden řečník zase pravil: »Vláda nám slíbila, že do května tohoto roku postaví 150.000 domů. Zatím jich postavila jen 70.000. To se bude musít rádně tužit, aby těch zbývajících 80.000 domů postavila za těch několik zbývajících měsíců.« Jiný nato: »Ti panové v Ottavě už vládli příliš dlouho, takže si myslí, že to bez nich nepůjde, a to je velmi špatný postoj.« Řečníci z vládního tábora se zase zastávali postupu federální vlády. Ke konci promluvil sám ministr národní obrany, který prohlásil, že je velmi spokojen s debatou, vedenou v duchu skutečně demokratickém a se schopností řečníků jak z vládních, tak i z opošičních lavic. Hájil postup vlády a poukázal mimo jiné na to, že žádný jiný stát na světě nedává svým demobilisovaným vojákům, zvláště studentům, tolik, co Kanada. Resoluce, vyjadřující souhlas s vládou, byla schválena. Debaté byli přítomni novináři, kteří přinesli příští den obšírné zprávy. Debata byla významná tím, že ministr měl referovati vládě o stanovisku studentů.

O několik týdnů později byla vedena debata o přijetí resoluce, že jedině plánované hospodářství je dostatečnou zárukou proti depresi. Této debatě byl přítomen M. J. Coldwell, vůdce socialistické strany C. C. F., za níž je členem parlamentu v Ottavě. Debata byla velmi živá a zajímavá. Tentokrát ovšem vládní byli ti, kteří souhlasili se zněním resoluce, takže mnozí z nich odsuzovali kapitalistický systém, kdežto opošiční uváděli argumenty proti hospodářskému plánování. Poslanec Coldwell, který je jedním z nejlepších řečníků v parlamentě, pronesl velmi pěknou a vtipnou řeč. Resoluce, schvalující plánované hospodářství, byla přijata 203 hlasy proti 54. Skutečností, že se vůdce socialistický zúčastnil soběže univerzitních studentů, že mluvil pro plánované hospodářství a že jeho důvody byly uznány, je zajisté pěknou dokumentací demokratického ducha mezi studentstvem.

Kanadský student má tedy zájem o řešení sociálních otázek. Jeho postoj je akademický v tom smyslu, že se o řešení pokouší v debatách a v článkách univerzitních časopisů (osmistránkový deník »Varsity« a čtyřstránkový týdeník »Campus« jsou rozdávány zdarma studentům). To přispívá k třibení osobních názorů studentů, kteří opět zanášejí určitá mínění do svých okolí. Mimo to politické kluby pracují ve spojení se svými stranami a přispívají svými návrhy k programu a postupu stran. Myslím však, že i »akademický« postoj není zcela neplodný, neboť projev slovem nebo písemem stává se předmětem přemýšlení a debaty jiných a nabývá tak sociálního významu, byť i poněkud omezeného. Zájem kanadských studentů o sociální otázky zdá se více založen na nestranném studiu a ethickém hodnocení společenských jevů, než na reakci vůči neblahým poměrům společenským, jak je tomu většinou u evropských studentů.

Z těchto ilustrativních řádek vyzvedli bychom zvláště zřetel k věcnosti a skutečnosti, který je nejlepším učitelem mládeže. Má-li se student připravit pro lepší tvar veřejného života, pak jsou mu právem způsoby leckterých dnešních vzorů spíš vzorem odstrašujícím. Máme však u nás také dobré vzory, a nade vše vzácný vzor veřejného pracovníka, jaký byl vytvořen Karlem Havlíčkem Borovským. Jeho život a dílo měla by podrobně studovat naše akademická mládež, neboť on ukazuje vzor veřejného pracovníka typu nejen bojovného, ale také vysoce vzdělaného. V Havlíčkovi našla zastávku pravá kultivovanost a pokrokovost, zaměřenost k dalekým cílům všelidským i smysl pro přítomnou realitu. Ale nade vše smysl pro zkušenostní základ, který u něho vynikl nad řečnickou zručností. A především jeho hluboce založená charakternost, po níž se dnes tolik volá.

Život si tedy žádá po studentovi více než pouhou řečnickou přípravu, než zastávání funkcí a napodobu veřej-

ných zřízení. Má-li být akademická mládež »solí a kvasem národa«, pak se musí připravit pro hluboké chápání svého posáání praktického, musí si vypěstít smysl pro samostatný postoj k problémům veřejného života v rámci kulturních hodnot, které předchozí generace nahromadily. Bylo by proto žádoucí, aby spolkový život studentstva hledal co nejčastější příležitost k pospolitě výměně názorů i získávání zkušeností ve smyslu kulturních technik životního úspěchu, jak jsme to v »Dnešku« podrobněji odůvodnili ve studii »Přibližme školu životu« v kapitole o vysokých školách.

Bude-li naše akademická mládež klást méně důrazu na formální stránku spolkového života, ale větší na získávání hlubších zkušeností, zajistí tím snáze svému hlasu žádanou váhu a přinese si do svého povolání takové techniky práce, jakých je třeba, aby se výkonnostní úroveň zvedla na míru pro mezinárodní soutěžení úspěšnou. Tím poslouží sobě a přivede příští generace na cesty jiné, než jsou ty, na které si dnes právem stěžuje.

do ba a lid é

Edvard Valenta

Daleko od Prahy

Historik a sociolog bude jednou sbírat autentický materiál z naší porevoluční epochy velmi pracně, nebude-li mu umožněn přístup do archivu ministerstva vnitra, kde snad leží mnohá svědectví o první etapě stěhování našich lidí do pohraničí, o údobí, z něhož podrobnosti nebyly z rozmanitých důvodů zveřejněny. I spolehání na místní kroniky bude problematické, neboť namnoze nebylo kronikářů a mnoho zápisů se ztratilo nebo bylo úmyslně zničeno. Později pronikaly do veřejnosti zprávy buď přepjaté propagandistické, nezjevující obraz pravý, nebo naopak zase zvěsti vyslovené negativní v souvislosti s nedobrymi činy kořistníků, převlečených do pionýrské maškarády. O všední, každodenní práci, která zobrazí vývoj a dnešní stav osvobozeného pohraničí přesněji, se dovidáme poměrně málo. Stará známá kletba našeho vyhraněného centralismu: ty kraje jsou příliš daleko od Prahy. Zvykli jsme si považovat každé slovo na nějaké pražské schůzice pronesené za daleko významnější událost, než je třeba zavedení autobusové linky do zastrčené dědiny v pohraničních kopech.

A přece představují sporé zvěsti do Prahy zabloudivší leckdy svět ve své mnohotvárné pestrosti tak úžasný, že se pražské hemžení rozmazává vedle toho v nezajímavou šed. Neboť v našem pohraničí nežijí pouze kořistníci a partajní čachráři, žijí tam nejenom teroristé s karabáčem jako domnělým znakem nové demokracie a lovci hlasů s úlisnými slovy a mentalitou diktátorskou, ale také opravdoví hrdinové drobné piplavé práce, lidé, jimž se tyto kraje staly novou vlastí a kteří tuto vlast vskutku budují, obětující jí přecasto všechny radosti svého života soukromého. O světě těchto lidí budíž řeč.

Vidíme starostu (dovolte nám nazývat tímto starým dobrým českým slovem předsedu místního národního výboru, zvláště proto, že jde v tomto případě o člověka, který méně předsedá a více se stará) — vidíme starostu jedné obce vysoko v horách, skoro tisíc metrů nad mořem. Mímo chodem, je to komunista. Obec je složena z dvanácti osad, roztroušených po dalekém okolí; pět z nich jsou vesničky zcela liduprázdné. Starosta se vrátil na trosce motocyklu; řídí jenom jednou rukou, levice visí na šátku, přitisklá k hrudi. Je obalen sněhem. Před jeho kanceláří

stojí hlouček Slováků, reemigrantů, jejichž dosavadní vlastní bylo Rumunsko nebo Maďarsko. Co je, lidičky? Nu, tento občan přišel ohlásit, že si zítra zapíchne prase. Starosta se rozkročí, opře se o stěnu a chvíli vydechuje.

»Kamaráde, nemůžeš si zapíchnout prase, leda bys dostal povolení, a to ti dát nemohu.« »A co když si to prase přece zapíchnu?« »No pak dostaneš pokutu a prase ti budeme musít vzít.« »A já to prase přece píchnu.« »Nepíchneš, nesmíš.«

Brumláni v zástupu. Předstupuje jiný. »Však my jsme měli u nás taky jednoho takového pána, jako jste vy, a byl to hajný. Tož jsme si na něho počkali za bučkem, picli jsme ho a byl pokoj.« Starosta mávne rukou, naskočí na motocykl a hrne se sněhem přes horská sedla do samoty, podívat se, jak se noví slovenští usedlíci zařídili v chalupách, které jim přidělil, zda už přišli na to, že prkenná podlaha, kterou viděli po prvé v životě, se musí někdy umývat.

Točí se mu hlava, ztratil dnes mnoho krve; přijel právě z okresní nemocnice, kde leží jeho žena po porodu, dnes už po třetí jí dal svou krev. To víme, nemocnička je malá, okresní, německé jeptišky budou odsunuty, nemají už zájmu na českých pacientech, přišla horečka omladnic a zápal plic. Sleze s motocyklu, teď tu stojí uprostřed slovenské jizby.

»Lidé drazí, v pokoji nemůžete mít dobytek! A co tu dělají ty dva obrazy?« Na zdi visí vedle sebe Vilém II. a František Josef, dva obrazy, spojené pestrou pentlí, ozdobenou zlatým nápisem Viribus unitis. A kde jsme to vzali, na půdě to bylo. »To musí pryč.« A jak to, že pryč, takové krásné obrazy, takové krásné barvy, a tolik zlata. »Lidé nešťastní, vždyť to jsou Germánci.« A Jezusku svatý, tož to honem pryč s tím.

Naskakuje na motocykl a vrací se domů. V zahrádce, kolem níž zbudoval s ženou nový plot, leží zdechlina jeho psa, někdo ho zatím otrávil. Stojí chvíli ohromen, potom psa pohrbí, k hlavě mu zasadí jedličku. Sedá si ke spisům. Telefon. Z nemocnice mu ohlašují, že jeho žena právě bohužel... Sedí připraven. Přibíhají lidé a žalují: V hospodě vypukla rvačka, ať tam hned jde udělat pořádek...

Drobná příhoda ze zapadlých koutů; ale donutí povýšeného Pražana, aby sestoupil se své výše a ráčil navštívit přednášku o životě v pohraničí, o úspěších i nedostatecích, o potřebách a nadějích, a aby se pak probíral materiálem, který mu byl svěřen.

Materiál se týká náhodou jižní Šumavy, pohraničí zapomínaného nejvíc, úseku zhruba od Železné Rudy k Volarům. Je především dobře uvědomit si, jakými zvraty prošel tento kraj za polovinu lidské generace. Napřed byl Rakouskem, s lidem téměř ze sta procent německým. Potom to byli němečtí Čechoslováci, pak občané Hitlerovy říše. Z nich nyní zůstaly zbytky, na jejich místo nastoupili Češi a Slováci. Některé obce jsou dokonce ryze slovenské.

Sem, do tohoto kraje, netáhlo tolik rabovacích gard jako do ostatních bohatých pohraničních oblastí. Zdálo se proto po revoluci, že sem nepřijde vlastně nikdo a že tato část pohraničí je odsouzena k smrti. Nikdo sem nechtěl, nejčastěji ti, na které se už v krajích zaslíbených nedostalo. Šla tudy válka, i když ve své závěrečné fázi. Armáda je jedna jako druhá, vojna mravy nezjemňuje. Prvním příchozím se naskytl obraz zkázy, od cest rozbitých tanky až po urvané kliky a rozkopané dveře, od klavíru napojeného polévkou a kávou až po vypínače vytržené ze zdi. Nevydojený, nenakrmený a nenapojený dobytek řval po kraji a padal po stádech, jakmile počali být Němci odsouváni. Pastviny marně čekaly na žence, lesy zachvácené broukem marně na pilu a sekýru, nešíslné metry dřeva marně na svažeče. Loupežníci a pa-

berkáři, nenacházejíce zlato, spokojili se často rozbitím posledních tabulek v oknech a vytržením veřejí. Německý nábytek, popsaný strašnými kletbami, jež stihnou toho, kdo mezi ním bude bydlet, mēnil rychle krátkodobé majitele, kteří se vytráceli, nenalézajíce pokladů. Odtáhl člověk a obyvateli většiny chalup zůstaly myši; posleze už jenom vítr, sníh, voda.

Pak přišel budovatel.

Především jemu, drobnému pracovníkovi, nutno děkovat za to, že šumavské pohraničí, ještě před rokem zastíněné budoucností zcela nejistou, možno považovat za kraj příštího rozkvetu. Plody jeho práce se ukázaly hlavně za tento poslední rok. Je pravda, Šumava je dnes osídlena dosud z pouhé jedné třetiny; ale zhoubná fluktuace pracovníků ustává, ti, kdož jsou tu dnes, jsou zde už téměř všichni natrvalo a počínají srústat s drsnou, ale krásnou zemí. Češi, kterých tu je šedesát procent, jsou ovšem prvkem vřdčím, ne pouze pro svou mnohost, ale díky hodnotě. Slováků je třicet procent, tedy procento nečekané veliké. Znamená to, že některé okresy se staly vlastně novým slovenským pohraničím. Jsou tu převážně přistěhovalci z tak zaostalých rumunských a maďarských koutů, takže existencí této nové pohraniční stráže je nutno věnovat pozornost mimořádnou.

Mnozí z nich nemají potuchy, kdo je to prezident Beneš, co je to státní hranice, kterou mají zrovna za zahrádkou nechápou, že třebas o jejich hazardní karbanění, o pijáctví nebo o rvačky se může zajímat nějaká vrchnost a dokonce je za to trestat, eitiť jako křivdu; namnoze neznají datum svého narození, nevědí nic o rozdílu mezi manželkou a družkou, mezi dítětem, manželským a nemanželským, patnáctiletou matku považují za zjev docela přirozený, i když je třebas pohlavně nakažena; většina právních norem je jim zcela cizí. Přijeli z neuvěřitelné bíd a byli zcela ohromeni, když se dověděli, že za výdělek dvou dní při práci v lese si mohou vydělat na boty. Ve své dosavadní vlastní by museli na ně pracovat dva měsíce a proto namnoze tuto civilisační vymoženost neznali. Do díla se vrhli jako draci a nejen že nahradili dřívější pilně, odvážně a dokonale odborně pracující německé dřevorubce a svažeče dřeva, ale dokonce je misty i předčili, zejména odvahou při krkolomném svázení dříví v zimě. Jejich zásluhou byla hrozící brouková pohroma docela odvrácena. Vydělali si hodně peněz, tolik, že se jim o tom nikdy v životě nesnilo; mnozí z nich bedlivě pozorovali své české spolupracovníky a snažili se pochytit od nich způsob jejich života. Nečekaný, neuvěřitelný problém vyvstal: Starostovo úsilí pozdvihnout jejich denní život, poučovat je a vysvětlit nutnost a výhody vzdělání, kultury a civilisace, způsobilo u pracovníků nejučelivějších a nejuspěšnějších rychlý pokles pracovní morálky, nesolidárnost s ostatními zaostalci, touhu poroučet, práci jenom řídit, domoci se pracoviště nejpohodnějšího. To je problém svízelný, stejně jako otázka, která již vyvstává, totiž samozřejmý požadavek slovenského živlu mít ve své nové demokratické vlastní účast na správě. Slovenský otec jistě také těžce nese, že jeho děti, které tu ovšem slovenských škol nemají, mluví za půl roku už jenom česky. Toto vše bude nutno řešit opatrně, od duše k duši. Osvětoví pracovníci a osvícení jednotlivci v lesních správách nebo v pastevních družstvech konají v tomto směru práci úmornou a často mají výsledky dobré.

Dvě procenta osídlenců, nečitáme-li zbylé Němce, představuje živel neslovanský; tu a tam je to nějaký italský dělník, obvykle svobodný, věčně přelétavý a proto bezmála nepadající na váhu, a potom cikáni, kteří se neosvědčili, stejně jako nikdy nikde. S touto hraniční stráží nelze ovšem počítat vůbec; každá obec se stará, jak by se jich zbavila co nejdříve.

Němců je osm procent, jednak lidé ze smíšených manželství a pak odborníci nebo »odborníci«, jichž se nechce zbavit správa podniku, která klade větší důraz na složku hospodářskou. Tito Němci se okázale nestarají o veřejné věci, zdůrazňují svůj nezáměr na politickém dění, jsou pilní, mají plnou možnost kulturního života, zakládají si dokonce kapely, kulturní kroužky, trestní záznamy u nich od revoluce téměř neexistují — ale jejich styk se soukmenovci za bezprostřední hranicí je běžný, denní, protože hranice v hustých lesích nelze prakticky dohlížet.

Jak žijí, jak bydlí všichni ti lidé, kteří tu utvořili podivuhodný, tak nesourodý kolektiv?

Jenom z třiceti procent je kraj osídlen, to znamená, že je na Šumavě mnoho neobydlených domků, ba mnoho vesnic duchů, kde nežije vůbec nikdo. Vesnice jako z pohádky o Šípkové Růžence. První skulina ve střeše, kudy mohla prosakovat voda, znamená rychlou záhubu stavení, i kdyby nebylo armády a zlého díla krutých porevolučních kořistníků. Dílo zkázy dokonali leckde, bohužel, studentské brigády, švejkové a klackové. Dnes už prakticky nelze na Šumavě ničtít nic. Bylo rozhodnuto, které usedlosti budou zbourány. Tak třeba obec Horní Světlé Hory v katastru Horní Vltavice zmizí úplně, zůstane jenom škola. Celá tato bourací akce je ovšem ztěžována a zpomalována nesčetnými komisemi a putováním po úřadech, takže leckdy se protáhne pro jednu bouračku daleko víc než stojí materiál, v němž se barabizna rozloží. Starosta jedné obce, vida tento úřední bláznec, udělal to stručně: ujednal se zájemcem lhůtu, do níž stavení zbourá, a dal mu za jeho práci, za zbourání a zkulturnění některých stavebních ploch, všech bouračkových materiálů. Mnoho barabizen zmizelo jako když šlehněš čarodějným proutkem, mnoho nové půdy bylo získáno co nejrychleji, což úřady nesly nelibě, neboť odpadlo takto mnoho úředních cest, mnoho odhadů, mnoho komisí, které měly rozhodnout, zda nějaký dřevěný záchodek má nebo nemá být odklizen. Starostovi, který dokonce nesvolal jednou za celé čtyři měsíce ani jednu schůzi a rozhodl o všem s osídlenci sám, vida častou marnost konšelského klábosení — byl to osvícený komunista — ovšem tento způsob úřadování rychle zatrhli.

Mnoho polí a pastvin zarůstá ovšem kopyřivami, mechem a býlím, vždyť lidí je tu stále málo. Zhruba třicet procent půdy dříve obdělávané leží ladem. Ale i to znamená velký pokrok proti loňsku, a hlavně pastvinářská družstva, ještě loni ohrožená možností, že nádherné, Němci pečlivě obdělávané pastviny v údolí horní Vltavy zarostou mechem a budou zničeny, jsou dnes svými výsledky z prvních v celé republice. I v letošním nepříznivém roce přinesly šumavské pastviny kraji velmi mnoho peněz.

O podivuhodném úkaze, věru hodném romanopiscova pera, je dobře se zmínit. Usedlosti nových osídlenců, pokud zbyly, je nutno dělit na dva druhy: na obývané barabizny, které zůstaly barabiznami, a na chalupy, které nový osídlenec proměnil v obydlí důstojné, leckdy krásné, čili: na chalupy chytrých a chalupy hlupáků. Rozumný člověk nechá chalupu v témž stavu, v jakém do ní vtáhl, kdežto bláhovec se pachtí, aby z ní udělal dokonalý domov. Tyto chalupy totiž dosud osídlencům nepatří, budou teprve odhadnuty, a čím lepší chalupa, tím, rozumí se, vyšší odhad. Pravda, osídlenec může ukázat účty, dokázat, kolik do toho investoval na materiál a mzdách, ale větší pravda je, že při naprostém nedostatku řemeslníků si skoro každý opravoval svou usedlost sám, takže účty nemá. A tak poctivec, který se se svou rodinou ve skrovných volných chvílích pachtí s láskou na zvelebení svého obydlí, dočká se odhadu nepoměrně

vysokého, kdežto chytrému lajdákovi spadne zchátralý objekt do klína skoro zdarma. Navíc ovšem žije poctivý bláhovec v ustavičném strachu, že si budou na jeho usedlost brousit zuby kořistníci řídicí se heslem »Ty si to postav a já ti tam vlez«, že bude z téhož důvodu smýkán po novinách odpůrcích politických stran, že bude vytrvale znechucován a nucen táhnout někam jinam — piliš známé příběhy, aby zde byly rozváděny. Proto je tu stále tolik dávno osídlených chatrčí napolo rozsutých a některé se posléze stanou docela neobyvatelnými. Celkem možno říci, že zkáza na objektech, způsobená nedostatkem osídlenců, nedostatečným udržováním obývaných usedlostí nebo vandalismem, představuje tři čtvrtiny národního jmění, které v tomto kraji zmizely.

Špatná střecha nad hlavou — co dobrého nebo špatného v hlavách? Co školství? Co osvěta?

I to je místo dosud bolavé. V městech to se školami ujde, zato na dědinách, běda. Je potřeba patnácti dětí, aby se smělo na vesnické škole vyučovati. Němcům stačily děti dvě. A tak tu vyrůstají v odlehlých dědinách děti, třeba slovenské, které vůbec do školy nechodí, protože uprostřed dědiny sice škola stojí, ale nevyučuje se v ní, neboť nutných patnácti dětí školou povinných tu není. Dvě hodiny cesty s kopce do kopce, po cestách necestách, ve sněhu, v blátě, v pliskanici, bosky nebo v nemožných botách, na levé noze matčin rozbitý střevíc s vysokým podpatkem, na pravé otcův kráp o deset čísel větší — zaplatat se chce někdy. Mnoho škol je méně než provi-sorních, bydlivalo v nich vojsko, chudická obec zápasí s mnoha břemeny, nezbude na opravu, ačkoliv často zbytečný cestovní účet jedinému prominentního státního úředníka by stačil opravit školu nebo zaplatit učitele, kaňtora starého, dobrého ražení, který by byl ochoten průkopničit v zapadlém ráji.

Školky nemají dost hraček. Žákovské knihovny jsou odkázány na dary, a to víme, jakých knih se zpravidla dárcové zbavují. Taky neochota ůřadů je podivuhodná. Děti, které mají štěstí, že mohou jezdit do školy vlakem, třeba do Volar, přijíždějí až hodinu po začátku vyučování, přijede-li vlak přesně podle jízdního řádu, zpravidla však ještě s dalším hodinovým zpožděním.

S podobnými potížemi se rve ostatní osvěta. Zpravidla loutkové divadlo, několik nadšených prstů, tahajících za drátky pajdulákovy, představuje celou kulturu a zábavu zapadlé obci. Dobrých knih pro obecní knihovny je naprostý nedostatek, slovenské chybějí vůbec. Tisk — skoro výhradně politický, honba za hlasy i tam, kde jde o voliče naprosto negramotné, osočování, pochlebování. Jediny nepolitický, dobře redigovaný časopis Šumavský hraničář, který měl jedenáct tisíc čtenářů, byl nedávno, koncem listopadu, nenadále zastaven, dokonce tak rychle, že čtenářům nebylo možno ani toto zastavení oznámit. Za list se totiž nepostavila žádná politická strana a důvody vydavatelů bez politického odznaku ministerstvu informací nedostačovaly. Šumava je touto protektorátní manýrou hluboce dotčena.

Stejně nesnáze s kulturou ducha jako s kulturou tělesnou. Lékaři jsou výhradně v okresních městech, tisíce lidí prakticky bez možnosti lékařského ošetření. Šumavan, který pohřbil ženu nebo děti proto, že nebylo v dosahu lékaře, zaražen a zaduman stojí v Praze, v městě, kde žije čtyřicet procent lékařů celé republiky, před domem, kde vidí kolem vrat štítky tři nebo i čtyři lékařů. Nelze už dávno počítat s bývalou odolností horalů a s jejich odmítavým postojem k lékařské vědě, dávno mají být ty tam doby, kdy se lékař vyskytl jenom tehdy, když musil spisovat úmrtní list. Je však nebezpečí, že tyto doby opět přijdou. Pravidelné prohlídky dětí v tomto kraji neexistují. Lékaři nebo porodní asistentky se pla-

hočí pěšky nebo na kole, protože auta jsou k dispozici hlavně úředníkům veřejné správy, kontrolám, komisím, popisovačům úředního papíru. Autobusové spojení není vůbec, leda dva měsíce do roka, kvůli turistům. Bobužel není turistkou matka, která nese pětadvacet kilometrů své nemocné děcko do města k lékaři, často po břicho ve sněhu nebo do půl lýtek v blátě. Nejsou turisty ani ty ubohé ženy, které se vlečou těchto pětadvacet kilometrů do města na nákup, aby se tam dověděly, že všechno je vyprodáno. Kolik milionů promarněných hodin, kolik proplytvané energie, kolik zmizelých nadějí.

Takto mluvíme my, měšťáci. Ve skutečnosti je zmizelých nadějí málo. Tento kraj věří ve svůj rozkvět pevně, přesto, že je daleko od Prahy a tedy daleko od našich povýšených zájmů. My turisté, kteří se sem zatouláme ve vlídných měsících, pozorujeme jej okny přepychového autobusu stoupajícího až do výšky dvanácti set metrů a zjišťujeme, uzaší, že Šumava není krajem šerým, zádumčivým, smutným, jak se odedávna bájilo, ale zemí jasnou, veselou, úsměvnou, mnohotvárně libeznou. Uvidíme, odjedeme a zapomeneme. A opět, čekající v Praze na tramvaj a klnouce, že celých deset minut nejede, zapomínáme na děti, škrundající se do školy v botách o deset čísel větších, i na tu matku, nesoucí své dítě k lékaři pětadvacet kilometrů vzdálenému. To je zlé. Větší zájem náš, větší naděje jejich.

Bohumil Černý

Duch odboje v zrcadle dějin

(Dokončení)

Příprava k boji

Slyšel jsem na kterési přednášce slova, znevažující naše dlouhé čekání, strávené přípravami. Zatím, co ostatní bojovali, my prý jsme se jen připravovali (myslen byl celý národ). Člověk, který toto řekl (nebyl za války mezi námi), předně neznal tehdy, kdy to povídal — bylo to brzy po revoluci — možnosti i nutnosti našeho domácího odboje, a za druhé nebral v úvahu naše zeměpisné položení, jež svými krajně nepříznivými podmínkami by bylo z každé předčasné akce udělalo katastrofu národa. A k tomu musíme říci, že naší snahou bylo dělat odboj tak, abychom co nejučinněji projevili vůli národa k odporu, aby však při tom národ nebyl zničen. Znamenalo to dělat všechno nenáročně, nevychloubavě, tiše («Buďte chytří jak hadi a mlčeliví jak holubice!»). Měli jsme dokonce mravní právo k tomu, abychom říkali, že boj mají proboujet ti, kdo nás r. 1938 nutili, abychom ustoupili, když jsme chtěli bojovat hned, vidoucí světové nebezpečí, které jiní vidět nechtěli. Ale viděli jsme také dobře, že v pozdějších letech bylo nezbytné se včlenit do řady bojujících: v boji za svobodu národů nesmíme chybět!

A tak se — v Praze zhruba od r. 1942, ve venkovských od roku příštích — činily i bojové přípravy. U nás bylo organizační rozvržení už vcelku skončeno. Jen některé skupiny přirůstaly ještě v poslední chvíli. Aby to bylo i dokumentárně podloženo, dostali členové hlavních skupin v létě 1944 námi v Praze vytištěné průkazky s šifrovanými podpisy, jež byly určeny hlavně k tomu, aby se jimi naši lidé mohli prokazovat při spojování v práci s jinými odbojovými složkami nebo s jednotkami spojeneckých armád. Přesto však později docházelo k nedorozuměním. Na patnácti místech se tvořily podle pražského vzoru úderné čtyři či skupiny, jež někdy splývaly s partyzány (Brněnsko, Moravskotřebovsko, Mladoboleslavsko, Písecko). Pokud pracovaly na vlastní pěst, měly partyzánský charakter.

Zde bych se chtěl obšírněji zmínit o

partyzánském charakteru

a činnosti vůbec. Předně je nutné konstatovat, že partyzánské činnosti se nemohlo rozvinout tak jako ruské, polské, jugoslávské, ba ani jako slovenské, protože tam všude se rozvíjelo poměrně blízko za frontou, kdežto u nás bylo od ní daleko. Za druhé, ráz krajiny je u nás nejnevhodnější. Za třetí: nepřehlídím ani skutečnost, že rozvoji útočných plánů částečně vadila ona naše povahová stránka, která nás činí na jedné straně ústupnými, i když by z ideálního přesvědčení měl v nás vzplanout plamen vzpoury, ale na druhé i útočnými, když jde o hmotný prospěch. Ovšem, opakuji: částečně nám to vadilo, neboť tento rys můžeme pozorovat jen u části našeho národa, ale je dobře s ním právě pro budoucnost počítat a hledět ho výchovou vymýtit. Vzpomínám k ilustraci tohoto zjevu jednoho rozhovoru s valašskými partyzány, od nichž jsem se po revoluci dověděl, že jich bylo v celém kraji asi 700, kdežto na úřední výzvu k přihláškám činnosti partyzánské se jich hlásilo asi 6000. Znam také případy prověřeného partyzánské činnosti, kde jeho nositelé viděli v posledních letech války jenom z okna vlaku nebo na výletě.

To ovšem samo o sobě nemusí podle mého soudu partyzánský charakter vylučovat. Jde o to, co se partyzánským přesně rozumí. Myslím, že boj v lesích je definice příliš zúžená a nevystihuje vše, i když znamená vrchol. Vzpomínám opět na rozhovor s jedním jugoslávským úředníkem dopravy, který v lesích mezi partyzány nežil, ale dodával jim pravidelně zprávy o německých transportech zbraní a potravin, bez nichž by partyzáni nebyli mohli žít a vyvíjet činnost. Tento úředník by nemohl být považován za partyzána? Jistě, že mohl.

Je tedy partyzánské po mém soudu polovojská činnost (jako za Napoleona, gueilla nebo vlastenecké bojůvky na Balkáně, v Rusku, v Itálii, v Polsku), jež otupuje a rozrušuje nepřítelovu válečnickou mašinerii ve všech jejích složkách. Ve válečné totalitě to tedy bylo všude: na všech polích činnosti a také ve všech vrstvách obyvatelstva i ve všech prostředích. Partyzánským to bylo potud, pokud to bylo cílevědomé, přesvědčeně uvědomělé a hlavně organizované a podléhající jednotnému velení. Partyzánské, jak jsem naznačil, je jen nový termín pro starý typ bojů a záškodnictví v týle nepřítelově. Stalo se skvělým důkazem pro to, že ani žádná totalita není s to zlomit člověkovu vůli po svobodě.

Instruktory u nás byli zejména sovětští parašutisté, kteří také podle svých disciplin vychovávali naše partyzánské jednotky, jež se jim podřizovaly. Na spolupráci s krajně neohroženými a obětavými sovetskými bojovníky máme i my řadu pěkných vzpomínek.

Poněvadž však jak v českých zemích, tak i na Slovensku partyzánské jen málokde se prošlo s širšími vrstvami obyvatelstva, dostalo nechtěně jakýsi náter výlučnosti. Je po válce jeho úkolem, aby ideje, za něž bojovalo, se snažilo učinit obecným majetkem, nikoli však prostředkem k dosahování moci politické, zejména ne ve stranických službách.

V mravním odboji byl celý národ, až na nepatrné výjimky, ale ten odboj byl nestejné intenzity a měl jisté úchytky v zaměření. Velká většina však si byla velmi jasně vědoma svého cíle: obnovení ČSR. Obnovení si představoval každý v těch aspoň vnějších formách, jaké měla republika první. Napřed ČSR v dřívější podobě — ovšem s lepší vnitřní strukturou — a pak teprve vývoj podle svobodné vůle všeho lidu — to byla naše devisa. V tom jsme se vcelku shodovali, i když se vyskytovaly ojedinělé hlasy o výhodnosti připojení ke SSSR, o nežádoucnosti londýnské orientace a pod. A kdo svým postojem se octl v avantgardě národního boje za svobodu, má dnes povinnost stříci především mravní dědictví tohoto boje.

Velkou naší starostí byl

rozhlas.

Jeho se týkalo několikrát i pokradných návštěv v bu-
dově rozhlasu od podzimu 1944. Řekl jsem už, že bylo

předpokládáno ovládnutí rozhlasu v počátcích revoluce. Přes některá ujištění o vykonaných přípravách jsme ještě uložili svým dvěma pražským úderným četám sestavit nástupový plán na hlavní budovu rozhlasu. Nešťastnou shodou okolností však právě tito úderníci se 5. května v uzavřeném útvaru do rozhlasu nedostali a byli tam jiní, ale nedostatečně koordinovaní. Že však nás předpoklad o ovládnutí rozhlasu jako první podmínce pro úspěch povstání byl naprosto správný, dokázal 5. květen.

Měsíc před povstáním však byla organizace ohrožena v našem okruhu v samých základech. Těch několik set lidí po venkově ovšem opět nevědělo, co se děje v Praze. Nastala zatýkání v našem nejbližším okolí. Krátkou dobu před tím byly rozdány pěti nejzasvěcenějším osobám jedy. Zatčená spojka na štěstí své dávky nemusila použít, a zvěděli jsme o ní po jejím útěku z pankrácké věznice 5. května. Při výbuchu povstání nastoupilo naše velitelství už poněkud kusé. Ke konci dubna byla učiněna tato úmluva: pražští členové velitelství zůstanou pokud možno ve svých bytech a v hodinu H, nebude-li předem stanovena, je odveze auto na místo srazu, v zemském úřadu ve Zborovské ulici. Povstání mělo být vyhlášeno prostřednictvím jiné odbojové skupiny na heslo »Vltava«. Vyvolávat něco na vlastní pěst nebylo radno, neboť zpráva, jež se dovolávala radiospojení na východ, pravila, že pokus o případné předčasné vyvolání vzpourey bez dohody s frontou zůstane bez pomoci. A tak jsme se mohli opravdu »jen připravovat«.

Očekávali jsme výbuch po neděli 6. května. Začalo to o nějaký den dříve, ale to stačilo, aby poněkud vychýlilo náš program z kolejí. Zajížděli jsme se však rychle do nové koleje a dělali isme, co jsme mohli.

rcholné dny

V sobotu po poledni za prvních přestřelek jsme se začali scházet na zemském úřadě se svými plátnými náprsními odznaky s černými lvíčky, jichž se asi 100 rozběhlo po Praze. Němečtí představení úřadu byli už pryč, několik úředníků v čele s p. Morávkem reprezentovalo zaměstnaneckou náplň ohromné budovy, jež svými frontami do čtyř ulic a s přilehlými budovami představovala mohutný blok, jehož držení a obranu nám revoluce vložila do rukou. Členové fingovaného požárního oddílu se přeměnili na úderníky a pak barikádníky. V nedalekých Štefáníkových kasárnách se sbíraly houfy dobrovolníků. Kolem 16. hodiny jsme měli mluvit na studentské manifestaci před Uměleckou besedou. Letáky k tomu byly vytištěny krátce předtím v naší podzemní tiskárně a vylepeny už někde po ulicích.

Když jsme na místo přišli, bylo tam jen několik lidí. Musili jsme se rozejít s nepořízenou. V té chvíli projížděla ozbrojená německá jednotka, jež před mostem Legií spustila palbu z kulometů na naši revoluční gardu. Byly první oběti v této části Prahy. V kancelářích č. 120 a 121 se zřizovaly tři telefony a dva rozhlasové přijímače i vysílače. Zápisní bloky se začaly plnit poznámkami.

Při této příležitosti musím konstatovat opět jednu smutnou skutečnost: Přesto, že jsem několikrát upozornil na důležitost těchto zápisů, byly hned po revoluci záhadným způsobem ukradeny členu velitelství K. Špičkoví. (I více písemností se nám později ztratilo.) A tak můžeme o vzrušených dějích revoluce, jak se dostávaly k našemu vědomí, vypovídat jen podle své paměti a několika málo útržků, jež zůstaly stranou. A byla tam řada zajímavých věcí! Jednalo se na př. o hlášení z různých míst Prahy, kde byly naše skupiny, i z jiných míst, jež se obracela na nás jako na zemský úřad, na místě jehož úřední agendy jsme tu vlastně fungovali sami vedle několika úředníků, kteří sem docházeli. Rozlehlý palác se nám stal kasárnami i pevností, v níž jsme prožili všechny napjaté chvíle od soboty do středy a kde jsme pak ještě později nějakou dobu úřadovali.

Radostné odpoledne, kdy Praha se už vlastně octla v rukou revolucionářů, se měnilo v chmurný večer a ješ-

tě chmurnější noc. Nevěděli jsme ještě ani, kdo z našich hochů byl u rozhlasu a jak se tam drželi. Teprve když se po revoluci vrátili s okrajů Prahy, vyprávěli, jak nás telefonem nenašli a jak litovali, že nemohli od nás převzít rozkazy přímo do budovy rozhlasu. Jak v leccm jinak by se asi byla utvářela situace!

Večer jsme dostali zajímavou návštěvu z Berouna. Přijeli dva zástupci nově ustaveného okresního národního výboru jednat s námi, neboť s námi spojený národní výbor Zemského úřadu zde zastupoval zatím nefungující úřad. Nabízel

pomoc vlasovovců Praze.

Prý je jich tam 15.000. Nemohli a nechtěli jsme dát přímou odpověď Nejsme k tomu oprávněni, i když tu jednáme z práva revoluce. Rozdrnčely se telefony. Volána Česká národní rada, velitelství revolučních gard, generál Kutlvašr, velitelství vládního vojska, ale buď se nebylo lze dovolat nikoho kompetentního anebo odkazoval jeden na druhého. (Něco podobného jsme zažili po revoluci při odesílání ozbrojených družstev k zajištění pohraničí.)

O charakteru napízejícího se vojska nebylo jistoty. Nechtělo se šlápnout do tmy. Uvažovalo se. Trvala ta tahanice asi dvě hodiny, a hosté trpělivě čekali. Zatím jim byl načerpán nějaký benzin pro vozidla předvoje. Přímá odpověď odnikud, tak jak se rozhodnout? A konečně, nestavěli se v bojích i zločinci do prvních řad? Praha potřebuje nesporně pomoci! A co dělá velitel, nemůže-li dosíci spojení s nadřízenými? Rozhoduje se sám u vědomí odpovědnosti. Proto jsme řekli též: ano.

Delegáti odjeli, v noci byly zprávy o blížících se vlasovovských jednotkách, druhý den odpoledne projížděly kolem nás. Nebylo to jistě jen naším dílem a nebylo také potřebí se ospravedlňovat, neboť jsme pak zvěděli, že souhlas k pomoci byl dán i s místa, jež jsme od počátku považovali za nadřízené. Chtěl jsem pak vědět, byla-li pomoc účinná. Na to mně, mimo naše úřední orgány, bylo odpověděno hlasem lidu slovy nevybranými, ale uznávanými. Registruji to opět jen jako kus historické skutečnosti.

Po dlouhé řadě napjatých hodin tři dnů a čtyř nocí, kdy se střídaly zprávy radostné i úděsné, dotazy z Ruzyně o podmínkách kapitulace z Hradu o vyvěšování vlajek, z jiných míst o bojových akcích, hlášení o jejich výsledcích, kdy postižení z periferie se uchylovali pod naši ochranu, kdy nad námi hřměly noci rány z děl, jež se zdály nás obepínat kruhem, kdy nadarmo se pokoušely dvě naše tajné vysílačky se dorozumět se Západem nebo Východem, kdy státním rozhlasem jsme dali aspoň povšechné instrukce a kdy sami jsme měli už už ustoupit před pronikajícími obrněnými silami nacistů z Klárova, dočkali jsme se oné radostné hodiny, kdy byla oznámena také kapitulace Frankova. Úterní večer byl nabit napětím. Už předtím jsme se pokusili navázat osobní spojení s Českou národní radou. Zajeli jsme po bezvýchledných pokusech o telefonické dorozumění do sídla ČNR v Bartolomějské ulici. Čekali jsme snad dvě hodiny, ale marně. V překotném shonu a ruchu nedošlo k našemu přijetí. Snad jsme byli příliš slušní, že jsme si je neovládali radikálně. Chtěli jsme se dát s celým svým organizačním aparátem k dispozici, ale usoudili jsme konečně, že i tak můžeme dělat svou práci. A tak jsme raději zase odešli, abychom neplýtvali zbytečně drahocenným časem. A opravdu ho bylo nanejvýš potřebí.

Jak byl chycen K. H. Frank?

Hlášení o způsobu sjednání kapitulace s Frankem nás v jednom bodě rozčílilo. V tom, podle něhož měli kapitulující Němci volný průchod na západní okraj města, při němž nebyla řeč o Frankovi. Vycítili jsme čertovo kopýtko. Arcivrah českého lidu si zajišťoval zadní vrátka! Vyměnili jsme jen několik slov o plánu, a telefonisté se hned v zápalu hněvu vrhli k aparátům. Volány byly všechny okresní národní výbory na západ od Prahy, aby s četnictvem, revolučními bojovníky a zkrátka všemi silami

mi se snažili chytit prchajícího Franka. Výzvy byly během noci posílány, pokud se pamatuji, těmto okresům: Roudnice, Slaný, Kladno, Beroun, Příbram, Rokycany, Rakovník. (Telefonistky z centrály úřadu s námi obětavě spolupracovaly po celou dobu povstání.) Na každém okrese nám úředník výzvy opakoval s ujištěním, že ji vyřídí. Jsou jistě na oněch okresích lidé, kteří se na to pamatují. Sami jsme se o tom mohli později přesvědčit z jednoho svědectví z Příbramska.

Frank byl skutečně chycen v Rokycanech, kde na něho na náměstí upozornil svým výkřikem št. strážmistr Štefl, načež ho americká hlídka v autě dostihla, zadržela, a za asistence též našich členů zajistila vazbou, z níž potom putoval po Německu a zpátky k soudu do Prahy. Okolnost, že Češi sami též přispěli k jeho chycení, není jistě nedůležitá. Souhlasně se o tom vyjádřil i gen. dr. Ečer dopisem z 22. VIII. 1945, s podotknutím, že to oznamuje též ministerstvu vnitra, které se však od té doby neozvalo. To, co tu říkám, nechce být opět žádným vynášením něčí práce, nýbrž jen konstatováním některých faktů na okraj revolučního proudu.

Závěr revoluce

byl krušný. Byli jsme si vědomi toho, že jsme už ve své, osvobozené Praze, i když některé nepoddajné nacistické posádky běsnily. Barikády mohly ještě hodně vydržet. Od Plzně i rozhlasech šly od pondělka stále zprávy, že se Američané blíží, ale zaráželo nás, že tu stále ještě nejsou. Když v příbylé skupině tanků s bílými páskami zjištění jen parlamentáři, vytušili jsme, že tu předchází vojenská a diplomatická úmluva brání americkým jednotkám vstoupit do Prahy. »To je Jalta«, kolovalo mezi námi. Nemohu říci, že by toto zjištění nás bylo nějak uspokojilo. Připadali jsme si tak trochu hračkami.

Nebyli jsme ještě úplně zbaveni nepřítelů, a čekali jsme spojeneckou pomoc každou hodinu. Byly však chvíle, kdy se nás zmocňovala tiseň, v níž se nám vnucovala představa revoltující Varšavy. To bylo v ony noční hodiny, kdy Němci běsnili a v kaňonádě si vylévali poslední vztek, jakoby nás chtěli ještě v osvobozené Praze ubít, než budou musít odtáhnout. Ty noční hodiny nejistoty, přemáhané přece jen přesvědčením, že teď už v závěru války nemůže Praha znovu padnout, to byly bezpochyby nejnapjatější chvíle mého života.

Ve středu ráno zachvátil jásot nás všechny, kdo jsme po probdělé noci unaveně seděli u stolů a u aparátů, když došla zvěst o sovětských tancích na předměstích. Všichni jsme se rozběhli vítat. A když jsme přecházeli Jiráskův most, Hradčany zase klidně a velebně shlížely na Prahu.

Doslov

Rekl jsem jen, co bylo vhodné a účelné, aby mé pojednání mohlo být svědectvím. Aby bylo průkazné, je nutné někdy zabrat do hloubky i do podrobností. Nic se tím však zbytečně neprozrazuje. Vždyť také taktiky se stále mění, a odboj zitrka (kterého bohda už nebude), by vypadal stejně zcela jinak, než odboj včerejška. Byl-li by někdo v pochybnostech, dělalo-li se vůbec něco, když »nikdo nic neví«, pak je nutno konstatovat, že právě proto se mohla práce dařit, když o ní věděli jen ti, kdo ji dělali a kdo třeba v jejím konání i zemřeli, jak toho máme řadu příkladů z různých skupin odboje. Obrys opravdové činnosti se však podle mého soudu podat musí, neboť předně je to nutné k prosvětlení historické pravdy, rozbořem sloček minulých dějů. Pak k tomu přímo nutí chování určitých lidí, kteří na poctivých a horlivých odbojových pracovnících nacházejí vrstvy špíny nejen z důvodů svého osobního zájmu, ale i zplánované snahy znehodnotit určitou část odboje. Když jsem byl sám žádán několikrát o svědectví v případech svých spolehlivých a čestných spolupracovníků, myslil jsem si zprvu, že to je náhoda, plynoucí z neznalosti. Když se však případy množily až nápadně nejen u vyšetřujících orgánů, ale

i v tisku, a to dokonce i tehdy, když už byla řízení skončena na prospěch cti obviněných, pojal jsem podezření, že to není jen tak, že se za tím skrývá úmysl.

Bylo už na různých místech poukazováno na oceňování hodnoty domácího odboje a vůbec na postoj národa za okupace. Chci k tomu též přispět několika větami. Bylo jistě našim ideálem, abychom jednotně pracovali s našimi zahraničními činiteli v čele s vládou, kterou jsme vždy uznávali za jedině legitimní. Také jsme ovšem její jednání po způsobu demokratického podrobovali kritice, a vyhrazujeme si toto právo i dnes. Nositelem národní tradice, osudu a cti byl především národ doma, proto tolik záleželo na jeho postoji. Zahraniční pracovníci byli jeho exponenti, vůdčí hlavy i řadoví vojáci, které národ musil venku mít, aby mu zajišťovali existenci. Všichni šli v bojovém úsilí společně. A neslyšel jen v londýnském vysílání výstižnějšího a opravdovějšího vyjádření vzájemného poměru domácího lidu a jeho zahraničních bojovníků, jako byla slova, jichž jsme si nepsali, ale na něž se jistě mnozí pamatují, pronesená kdysi za krvavých dnů heydrichiady, když Frank vyčítal Čechům následování londýnské »emigrace«: »Nejde národ za námi, ale my jdeme s národem.« Ano, to je pravá demokratická zásada. Národ byl zejména tehdy činitel hlavní a všemu nadřazený, když měl dočasně zničenu svou vnější formu — stát. Jemu jsou tedy mravně odpovědni všichni doma i v německých táborech a pracovištích ze svého chování a za hranicemi ze své práce.

K tomu musím poznamenat, že očista podle zásad národní cti nebyla vždy provedena objektivně, a to ve dvojím směru: buď se zvrhala v pomstychtivost různého obsahu, nebo naopak se rozlývala v protekcionářství. Jedna tvář ohyzdných rysů zase začíná vykukovat ze závěsu nedávné minulosti: tvář falše, rutinereské hry se základními pojmy, vychytralé bezostyšnosti v honbě za zisky. Sokolské heslo »Ni zisk, ni sláva« je postaveno na hlavu. Do toho mají odbojoví pracovníci mnoho co promluvit — všem jako jednotná nadstraničká a nestranická složka národa. Bylo-li tu už několikrát mluveno o sjednocení odbojových organizací, je vidět, že touha po něm prostupuje členstvo. Neboť nesmí jít o ambice jednotlivců v několika frakcích, komandérství ústředí, jež ostatně nevznikala vždy — jak jsme očekávali — zesponu, nýbrž shora, ani o mnohatisícové platy zástupu tajemníků, násobené rozrostlým organizmem — nýbrž i mravní sílu bojovníků za svobodu, kteří mají národu i jeho oficiálním představitelům co říci a musí mít právo i možnost to vyslovit, neboť jinak bude opravdová reakce, které už začíná znovu růst hřebínek, se tlačit doprostřed cesty.

Rekl jsem, že i zahraniční pracovníci jsou národu odpovědni ze své práce. Nebyli totiž jistě s takovou radostí očekávání a vítání jako mentoři, kteří národu přišli udílet lekce, nýbrž jako jeho vyslanci, kteří rovněž ze svých činů složí účty. Tato samozřejmost nebyla dosud uspokojivě uskutečněna. Domácí odbojoví pracovníci byli už vícekrát všelikými místy vyzýváni k podání zpráv. (Některí z nás měli k cestě do zahraničí za války už jen krok.) Od zahraničních — kromě několika vůdčích a reprezentativních osobností — jsme toho ještě mnoho neslyšeli. A přece by nás mnohé zajímalo! Pamatujeme se velmi živě na vřelá slova z rozhlasu, jak se pilně plánuje pro život v osvobozené republice. Čekali jsme, že se přijde s hotovými plány, na př. na osídlení pohraničí, na sociální zajištění obětí nacismu, na pevnou soustavu správy, hospodářskou a kulturní, na vyřešení hraničních otázek na základě zevrubného studia a diplomatických příprav — a co jsme z toho viděli? Nebylo času? A kde měl tedy být? Nebylo možností? A kde měly být spíše, než u zdrojů politických jednání v mezzispojeneckých stycích? Leckterá otázka nám žhavě tane na jazyku. Jako třeba ta o Kladsku a podobných problémech. Kde kdo co udělal?

Dnes to je ovšem všechno už jen minulost, ač zcela ještě neuzavřená a poskytující možnosti propracovanějších fines. Minulost, na niž zbývá vzpomínka leckdy

teskná. Máme-li vyjádřit city své, pak musím přiznat, že mne někdy tíží otázka, zda jsme toho neudělali přece jen málo. Ani totiž ne tak za okupace, jako za revoluce, kdy jsme mohli pohotověji a rychleji splynout. Bylo sice velmi těžké z podzemí a nejistot vyrůst náhle k jednotě, ale přece to šlo. Bylo by to naši revoluci udělalo výraznější a pronikavěji platnou. Mrzí mne také, že jsme neudělali před revolucí přípravy na organizovaný nástup našich jednotek pro zajištění těch krajů za státními hranicemi, jejichž historická, národnostní i hospodářská příslušnost k českému celku byla a je nesporná. Byli bychom se jistě se svými přáteli dorozuměli a nebylo by bývalo zozději potřeba si hrát na politickou schovávanou.

Z minulosti vyrostlá přítomnost na nás dnes dolehla tíhou, jakou jsme věru neočekávali. Zdá se iluzi představ, kterou jsme měli za války: že všichni ti, kteří vynaložili všechno pro odboj, si musí po osvobození odpočinout. Viděli jsme už, jak si odpočinuli třeba Klecanda nebo Wünsch, a vidíme stále, jak ti, kdo napínali síly za okupace, musí je dvojnásob napínat dnes v díle budovatelském. To je ovšem nermoutí, naopak, naplňuje novým elánem, ale rmoutí je, když práce, která je kořánka s nejlepšími úmysly, je tříštena nepochopením, neznalostí, závistí, reakční škodolibostí a hlavně byrokratismem, který nechce mít konce. Nikdo nás nepodezřívá, že stůněme po nějakém uznání — nedostalo se nám ho dosud celkem v žádné formě, kterými se jinde tak hýřívá. Horší je, že i opravdu budovatelské plány, z nichž mohou vyrůst značné hodnoty, se setkávaly a setkávají s takovou horou překážek, především opět charakteru byrokratického, že by se dávnou omrzelo člověku slabší vůle chít na tomto pracovním poli pokračovat v úsilí. V tom směru však vděčíme odboji, že nás vychoval k tvrdší odolnosti. A tak se tedy nelekne. Nebezpečí se stalo naším živlem v boji, jsou tedy překážky jen podněcovatelkami k nové práci. Zejména v úsilí tak čistě lidském, jako je práce k zajištění světového míru, které se dnes podjímáme.

Odbojoví pracovníci musí a budou působit na národ ve směru výchovy k uvědomělé a obětavé práci a k mírové pospolitosti. Nebudou za to čekat chvály a odměny, neboť kdo tak činí, nebudují, nýbrž chtějí se pást. A nebudou sami sebe oslavovat a stavět si honosné pomníky — třeba v reprezentačním náměstí Budovatelů — zvláště, když ještě nic nezbudovali. Budou teprve tehdy naplnění vnitřním štěstím, které jim bude stačit k odměně, až bude pracovních cílů úspěšně dosaženo. Dokud se tak nestane, budou všechny snahy a řeči, vybočující z takto stanovené směrnice, nabubřelým formalismem a byzantinskou slávychtivostí, kritizovat jako něco, co zdržuje v práci a je škůdcem budovatelského díla. Budou dbát, aby se vše dalo s rozumem, abychom nevypadali, jako bychom svou práci dělali bez ducha. A tak bychom vypadali, kdybychom víc řečnili, než plánovali, víc oslavovali, než pracovali, víc se rozplývali v byrokratických drobnostech, než šli vzhůru.

Chtěl-li jsem říci celým článkem, že se v odboji opravdu vážně přemýšlelo, plánovalo a pracovalo, zamýšlel jsem onu skutečnost zaktualizovat i pro přítomnost. Neboť z onoho zrcadla dějin musí paprsky dopadat na nás a slít nás v přítomnosti k dílu stále novému.

otázky a odpovědi

Textil - zdroj ošacení a reportáží

V čísle 36. Dnešku byla otisknuta první část reportáže Františka Učí »Stanné právo nad textilem?«, kde jsou ka-leidoskopicky líčeny nepěkné zjevy z doby okupace, po-revoluční i přítomné. Pozorný čtenář má dojem, že bývalé

»Treuhandry« vystředali národní správci, neurvalí kořistníci, jakých dosud dějiny nepoznaly. Je zde bito naše pohraničí nelitostným karabáčem pisatelovým, který byl s jinými kolegy v době kvasu vyslán hospodářskou skupinou do pohraničí za účelem přezkoumání tamějšího stavu textilního průmyslu. To byl tehdy první krok k budování a podchycení všech zásob zjevných i skrytých pro republiku. Zhostil se pisatel svého úkolu čestně, přiložil také ruku k dílu způsobem, který by obstál před soudem dějin a našich potomků? Tato otázka mi totiž tanula na mysli, když jsem četl v jeho reportáži, že vyslaným odborníkům nebylo v žádném případě možno vzhledem ke krátkosti doby odhadnout skladby surovin a že cifry se braly často náhodně a 10.000 kg viny se zaokrouhlovaly....

Tak tedy to vyhlíželo při zjišťování stavů zásob cenných surovin a to vyslanými odborníky, kterým přece byly k dispozici zasvěcené síly ve všech továrnách, soupisy zásob pořizované z opatrnosti před bombardováním a konečné váhy — většinou automatické — když nebylo možné měřit. Přišli-li do mnohých taktó povrchně revidovaných pohraničních továren mnozí nehodní národní správci, nelze se diviti, že své poslání chápali povrchně na úkor celku. Nelze však také paušálně všechny prozatímně pověřené správce obviňovat z nekvalitních činů, kterých se nedopustili a kteří si počínali podle svých povinností s péčí řádných hospodářů a dokonce dovedli některé zanedbané podniky povznést nad vše očekávání.

Domnívám se, že právě v prvním kole zápasu o zdo-lání překážek a potíží, dostavivších se po provedení prvních odsunů zapracovaných zaměstnanců — Němců, hlavní tíha spočívala na svědomitosti, pili a organizačních i technických schopnostech novopečených národních správců, kteří byli postaveni před netušené úkoly: hospodařit na konfiskovaném majetku, aniž znali nějaké směrnice, kterých se jim dostalo až po vytisknutí a náhodném obstarání. Podle znění dekretu věděli pouze, že jsou povinni »učiniti všechna opatření, jichž je zapotřebí k řádnému vedení podniku«. Byl-li tedy subjekt bývalého majitele dříve nepořádný, marnotratný, nebo nedbalý, nestal se pravým opakem své minulosti ani v nových poměrech, spíše naopak, zastávané místo mnohého zaslepilo, také mládí a šalebná vidina netušené kariéry způsobily zde mnohdy výkyvy chabých charakterů.

Je smutným úkazem doby poválečné, vyskytne-li se případ, který nedávno oznamoval denní tisk, že národní správce zavraždil pro peníze zákazníka, kterého napřed vylákal k nákupu do pohraničního města Aše. Zhovadilost jako dědictví války, zachátralá morálka a neúcta k hodnotám lidského ducha zračí se v konání mnohých nehodných, kteří neměli býti povoláni k plnění čestných úkolů, daných revoluční dobou a novým řádem národu do vinku. Nelze však paušaliovati a kydati hnůj hany na všechny, z nichž mnozí dané jim úkoly svědomitě plnili a neznajíce oddechu nadále vlekou kříž odpovědnosti na úkor svého soukromí, zdraví i rodinného štěstí. Tito mnozí by rádi už dávno opustili domnělá koryta, ve skutečnosti však znamenající Damoklův meč povinností — kapitánský můstek, který nelze veliteli opustit, dokud loď samostatně se plavící nedostihla přístavu, kde bude prohlédnuta a buď vyražena, anebo k další plavbě pod národní vlajkou přičleněna k eskádře již jakousi dobu plující.

Neméně trapným je konstatování denního tisku, že v pohraničním okrese Děčíně 10 procent národních správců bylo po vykonaných revisích odvoláno, ale útěcha, že devět z deseti přece obstálo, stojí při dnešním nazírání na tento proskribovaný stav za to, aby nebyly pohřbeny všechny naděje... Tudíž přece jen se převážně většině děje křivda obviňováním slovem i písmem, pro mentalitu obviňovatelů tak příznačným. Po první světové válce byli obdobně obviňováni po několik let legionáři, že si přivezli kromě svých životů nakradené zlato a obsadili nejlepší místa pod pensí. Z těchto domnělých zbohatlíků první světové války se však povětšinou stali pionýři pohraničí první republiky, kterým pak na podzim roku 1938 bylo souzeno utíkat, anebo s mladší státní zaměstnaneckou generací prožiti týdny zahanbující internace v Magdeburku či jinde. Nyní se proto k chabým vojínům zahraniční armády druhé světové války přidružují národní správci asi proto, že mnozí rekrutují z jejich řad

a jedovaté sliny pomluv i smutných pravd o nepoctivosti některých jsou plivány pro jistotu šmahem na všechny.

Odpovědní činitelé dělali po 5. květnu 1945 seť mohli, ale uspořádati nějaké prozatímní národně správcovské kursy nebylo lze proto, že čas pro obsazení pohraničních podniků kvapil. Kdyby bylo i k odborným kursům tenkrát došlo, nikdo by býval ani po jejich absolvování neměl funkcí správcovskou zaručenu dosavadní svoji existenci a životní úroveň proto, že tehdy v pohraničí se žilo a nyní dosud žije mnohem hůře, nežli je tomu ve vnitrozemí jak pokud jde o zásobování, tak i kulturní požitky. Proto patrně byli prozřívavě prozatímními národními správci jmenováni i v oboru textilní výroby mnozí podnikatelé, obchodníci či společníci firem, bez jakýchkoliv jistot pokud jde o ryze sociální otázky proto, že při event. zrušení národní správy nebudou státu činěny žádné potíže. Prozatímními národními správci se staly však v době porevoluční vždy jenom fyzické osoby a nikoliv firmy, protože osobně odpovídají za svá hospodaření, která je kontrolovatelná.

Po provedeném znárodnění byli většinou bývalí prozatímní národní správci převzati národními podniky a pověřeni podle svých schopností funkcemi, které nejlépe mohou zastávat. Teprve po určitém časovém odstupu bude možné posoudit, jak se kdo na svém místě osvědčil a zejména prodejním ředitelům bude souzeno, dokonce již loni v době nestávajícího dostatku zboží se to ukázalo, že jejich funkce není nijak závidění hodná a prodati že znamená určité umění, zejména prodati za dobré valuty a ceny ony produkty, které je nám v důsledku všech potíží určeno běžně vyrábět. Není bohužel v textilním oboru tolik schopných odborníků-začátečnicků, kterým by mohly být svěřeny úkoly, vyžadující dlouholetých zkušeností, znalost trhu, ovládání oboru na 100 procent, aby se ukvapenost pak nevymstila hromadným pártiového zboží, které si nemůžeme vůbec dovolit vyrábět.

Nešvary s nabízením úplatků, nebo t. zv. metrovným svědomitým národním správce nebo prodejní ředitel odmítá jako nedůstojný čin v zárodku a že nechyběly ani pokusy o rafinované provokativní úplatkářství pomocí pošty, o tom by leckterý mohl podat informace i se smutnými konci pro další spojení s firmou úplatkáře. Protože je zapotřebí přímé péře v době nedostatku ve zvýšené míře, bylo by dobře veřejně pranýřovati ony případy, kdy a kde se kdo pokoušel o demoralisování nabízením úplatků. Jisté je, že řádný hospodář, dbalý pověsti svého dvorce, prostě nestrpí, aby se mu zahnízdila kdekoliv škodná a vyskytne-li se přece, ví si rady. Jako však proti notorickým zlodějům není vězení účinným lékem, tak i pro noblesní zloděje ve velkém stylu je těžko najít účinný prostředek. Na fingované dobropisy přijde bohdá berní správa při výpisech z účtů u dodavatelů, neboť výpisy pak putují příslušným berním správám v místech pro odběratele příslušných. Tato praxe se prováděla i za okupace.

Poněvadž hospodářská skupina ve čtvrtletních hlášeních od výrobců všeho textilu obdržela již od ultima září 1945 počínaje, data o výrobě, zpracování i prodeji, která musí navazovat při dalších hlášeních vždy na hlášení předcházející, je možné u podezřelých výrobců zveřejnovati celou výrobu za 2 léta nazpět. Protože se vedou pomocné detailní záznamy o výrobě (stavové karty, odpocety výrobních úkolů), je podchytilo hospodaření s materiálem, byť by i stačil na více metrů, nežli zněl výrobní úkol. Jelikož do výroby je zasvěceno více jednotlivců a jsou v některých podnicích dobře fungující výrobní výroby, naskytá se zde otázka, zda by výrobní kolektiv textilní továrny dával v sázku svou čest pro mamon. Za poctivé textiláky dovolují si říci: nikoliv!

František Rešl

dopisy

Kdo se lépe osvědčil?

Vážená redakce!

V posledních číslech „Dneška“ se rozpoutala diskuse na thema „Kdo se lépe osvědčil“, již rozvířil článek pana Lahůlka-Faltysa. Pan L. F. se dopustil několika chybných závěrů, které se staly předmětem kritiky čtenářů. Pan L. F. chce vy-

stupovat jako obhájce leninismu, při tom jej však komolí a zplošťuje. Chtěl bych proto jeho tvrzení uvést na správnou míru. Použiji k tomu citátu ze Stalinceva projevu k voličům, otištěného v předmluvě posledního vydání Leninovy knihy: „Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu“:

Stalin: „I druhá světová válka vznikla jako nevyhnutelný důsledek vývoje světových hospodářských a politických sil na základe soudobého monopolistického kapitalismu. To ovšem neznamená, že druhá světová válka se podstatně liší od první svou povahou. Nutno mít na zřeteli, že fašistické státy, dříve než přepadly země spojenců, zničily ve svých zemích poslední zbytky měšťácko-demokratických svobod, pošlapaly zásadu nezávislosti a svobodného vývoje malých zemí, prohlásily za svou politiku uchwacování cizích území a před celým světem vyhlásily, že usilují o světovládnu a rozšíření fašistického režimu po celém světě, při čemž tyto mocnosti ukázaly na anexi Československa a centrálních území Číny, že jsou odhodlány uskutečnit svou hrozbu zotročení všech mirumilovných občanů a národů. Vzhledem k tomu druhá světová válka proti mocnostem osy měla hned od počátku (podtrženo mnou, M. H.), na rozdíl od první světové války, povahu války antifašistické, osvobozenécké, k jejímž úkolům patřilo také znovuzřízení demokratických svobod. Vstup SSSR do války proti mocnostem osy mohl jen ještě zvýšit antifašistický a osvobozenécký ráz této války.“

Potud soudruh Stalin. A komunisté se tak také chováli. Byli nejrozhodnějšími bojovníky proti fašismu všude, kde se vyskytl. (Španělsko atd.) Mnohem dříve, než si měštáci jeho nebezpečí uvědomili (Kramář: Zaplat Pánbůh za fašismus!).

V r. 1938-39 hrozilo nebezpečí anglo-francouzsko-německé koalice, namířené proti Sovětskému svazu. A důsledkem těchto anglických snah o získání Německa pro protisovětskou politiku byl Mnichov!

Sovětský zahraniční komisariát toto nebezpečí včas pozoroval a paralysoval uzavřením smlouvy o neútočení s Německem, když Anglie a Francie o ni zájem neměly. Hitler udělal taktickou chybu, že předčasně napadl Polsko, aniž se dohodl s Anglií a Francií o napadení Sovětského svazu, jak měl v úmyslu. (Mein Kampf.)

Díky obratné zahraniční politice sovětské vlády a diletantským chybám Hitlerovým se západní mocnosti dostaly v této válce do tábora pokroku. Kdyby se byl podařil Hitlerovi plán společného útoku na Sovětský svaz (a neměl od toho daleko), Angličané by se vykašlali na naši svobodu (co pro ně znamenal malý neznámý národ kdysi ve střední Evropě?) a byli by obětováni i Polsko. A válka by nabyla jiného rázu. V tom případě bychom byli obnovili samostatnost jen v případě sovětského vítězství. V případě, že by zvítězila anglo-německá koalice, bylo by životě našeho národa!

Je to dosud nedocenená zásluha soudruha Molotova, že tuto koalici předešel. Podařilo se mu využít rozporů mezi anglo-americkými a německými kapitalisty tak, že ty z nich, kteří ve svých zemích vládlí pomocí buržoasní demokracie, dostal na svou stranu a tak se nechtě stali pomahači pokroku. Nemluvím ovšem o národech, ale o kapitalistech těchto zemí. Národy, chtěly-li si uchovat svou svébytnost, musely bojovat proti fašismu, neboť Hitler by je byl v případě svého vítězství pohltil. „Rasově shodnými“ by posílil německý národ a ty ostatní by zotročil. Je proto jasné, že i Angličané a Američané bojovali za svou národní existenci!

S pozdravem

Milan Hýbl

Dva porevoluční romány

Vážený pane redaktore Michale Mareši!

V článku pod tímto titulem v minulém čísle „Dnešku“ obvinil jste 160 zaměstnanců továrny na kovový nábytek Hynek Gottwald v Brandýse nad Orlicí z černého nevděku vůči svému bývalému šéfu, Němci popravenému Jar. Vackovi, jelikož neodvedli pro revoluci jeho továrnu dědicům, ale hlasovali do jednoho pro-konfiskaci a znárodnění. Jaroslava Vacka ličíte jako národního hrdinu, kterému za jeho života běželo jen a jen o blaho zaměstnanců a blaho vlasti, atd.

Nebudeme polemisovat s jednotlivostmi Vašeho článku, jelikož případ je úředně ukončen. Pokládáme však za svoji povinnost upozorniti Vás jakožto „bojujícího žurnalistu“ na několik chyb, kterých se právě jako novinář dopouštíte.

Povinností novináře, který chce vystupovati na veřejnosti v efektivní roli „ochránce vdov a sirotků“, bylo především ověřiti si své informace a zkoumati případ alespoň ze dvou hledisek. Popřáti sluchu rodné Jar. Vacka a jeho příznivců, ale zcela ignorovati hlasy 160 zaměstnanců ukazuje, že Váš zájem o případ je jednostranný.

Nesou-li pro redaktora rozhodující výpovědi zaměstnanců a závodních zastupitelstev, je nasnadě další cesta za postužením skutečnosti — cesta na úřady, kterých se dovoláváte. V našem případě se jedná o zemský národní výbor, který výměrem č. j. P. K. 864/39-1946 Dr Šv/L vyslovil konfiskaci. To je, myslíme, nejjednodušší způsob, jak se vyhnouti „cestám na

Pankrác a k jiným krajským soudům“ pro urážky na cti, prostudujete-li listinný materiál, věnujte-li pozornost také „stohům“ historických dokladů, vlastnoručně podepsaným dopisům, statistikám, bilancím atd. Jsme přesvědčeni, že po proctení těchto skutečností koncepcie románu, která Vám při jednostranném posouzení případu vytanula na mysl, nabyla by jiné tvárnosti.

Jak falešné je dovolávat se přátelství Jaroslava Vacka se soc. dem. Hamplem, ukazuje jednoznačné stanovisko strany soc. demokratické, vyslovené jednak při hlasování o konfiskaci, jednak článkem Práva a lidu ze 14. II. 1947 „Kolem konfiskace firmy Gottwald“:

„Továrník Vacek zapojil z vlastní iniciativy a vůle závod do výroby pro zakázky německých vojenských a policejních úřadů již v roce 1939, kdy o nuceném přijímání válečných zakázek nebylo ještě ani potuchy a kdy jiné české firmy toho oboru byly plně zaměstnány dodávkami pro české ústavy, školy, nemocnice a firmy. Vackovým úsilím byl závod v krátké době zasazen až do 90 proc. své kapacity přímo pro válečnou leteckou výrobu. Do vedení podniku dostali se Vackem přizváni Němci, počet osazenstva dosáhl trojnásobku mírového stavu a zaměstnanci byli nuceni pracovat za zhoršených pracovních podmínek podobně jako v ostatních válečných podnicích. Veskerou svou činností v závodě provinil se Vacek těžce proti národní povinnosti a jen předčasnou smrtí unikl spravedlivému trestu. Továrník Vacek byl již v předválečných letech v kraji neblaze proslulý svým sociálním zacházením se zaměstnanci. Četný písemný materiál a důkazy hovoří jasnou řečí o spravedlivosti konfiskace.“

Tolik jenom na zakončenou: Chcete-li se, pane redaktore, vskutku věnovati poctivě své práci, věnujte se jí opravdově a snažte se u každého případu prozkoumati rub i líc, neboť jenom tak budete s to psáti pravdu.

S pozdravem Dvouletce zdar závodní důvěrník fy Gottwald a. s. v nár. správě, Praha I, Národní tř. 43. Nečitelný podpis.

Vážený pane šéfredaktore!

V 37. čísle Vašeho časopisu uveřejnil jste článek Michala Mareše »Dva porevoluční romány«.

Jako národní správce firmy Gottwald považuji za svou povinnost v zájmu pravdy upozorniti na základní fakta.

1. Konfiskace firmy Hynek Gottwald a. s. se sídlem v Praze a závodem v Brandýse nad Orlicí byla vyhlášena zemským národním výborem v Praze výměrem čj. P. K. 864/39-1946-Dr. Sv/L ze dne 14. 4. 1947 po téměř dvouletém volání 180 zaměstnanců o konfiskaci a na základě mnoha svědeckých výpovědí dlouholetých zaměstnanců a velkého množství uvěřitelného písemného materiálu. Rozhodnutí o konfiskaci padlo po mnohaměsíčním bedlivém zkoumání a na základě posudků právníků, jejichž nezaujatost stojí mimo každou pochybnost. O důkladnosti a objektivnosti, s níž byl případ projednáván, jsou výmluvným svědectvím konfiskační spisy a zejména jmenovaný výměr ZNV, resp. odůvodnění konfiskace. Je při nejmenším neodpovědné, vysloviti o případu jakýkoli soud bez důkladné znalosti tohoto materiálu, který mluví jasnou a výmluvnou řečí o důkazů a spravedlivosti konfiskace.

2. Slova pisatele článku o »hrdinovi, mučedníku a udatném synu svého národa«, jimiž je charakterisován bývalý majitel Vacek, jsou v příkrém rozporu nejen s chováním továrníka Vacka za okupace, ale i s obžalobou a rozsudkem německého Sondergerichtu, jenž se zachoval v archivu pankrácké věznice a k němuž bylo i při projednávání konfiskace přihlídnuto. Je nezvratně zjištěno, že továrník Vacek byl Němci souzen a odsouzen společně s dvěma ženami a třemi rolníky pro černý obchod masem, uhlím, poukazy na železo a pro nadměrné hromadění zásob, t. j. z důvodů hospodářských a nikoli politických. Je ironií osudu, že velká část takto nabytých potravin sloužila Vackovi k zásobování jeho německých přátel z kruhů Ordnungspolizei a Wehrmachtu, jak o tom také hovoří konfiskační výměr.

Ať již se díváme na černý obchod za okupace jakkoli, je nemožné, aby tato Vackova činnost byla glorifikována a mezi Vackem a mučedníky našeho odboje činěno rovnítko. Takové srovnání musím jako bývalý politický vězeň s největší rozhodností odmítnouti a odsouditi.

3. O »sociálním citění a »vlastenectví« bývalého továrníka Vacka nehodlám polemizovati, neboť konfiskační spisy obsahují v tomto směru na desítky věrohodných svědeckých a písemných důkazů, jež uvádějí tvrzení pisatele na správnou míru.

4. Legendy o bývalém vedoucím závodu Němci Bruchovi, který se měl Vackovi odvděčiti za jeho pohostinativní udání, jež mělo za následek Vackovu smrt, bylo použito při řadě pokusů o zmaření konfiskace za účelem odvrácení pozornosti od závažných důkazů a k pokusům o znevažování některých svědků. Nikotivý závodní rada, ale povolané orgány a členové SNB provedli výslech zjištěného Němce Brucha a bylo by pošetilé domnívati se, že závodní rada měla oprávnění a možnost jakýmkoli způsobem souditi anebo dokonce trestati tohoto Němce. Tato skutečnost je doložena protokoly a výpověďmi na výslechu zúčastněných orgánů a může

byti kdykoli a kýmkoli ověřena. Odsun zmíněného Němce Brucha připustily pak příslušné orgány podle mých informací proto, jelikož do jeho odsunu v srpnu 1945 nebylo vzneseno s žádné strany, tedy ani se strany pozůstalých po Vackovi, proti tomuto Němci jakékoli obvinění.

Nepovažuji případ tak závažný za vhodný objekt novinářské polemiky a rozhodli jsem se uvést na správnou míru článek jmenovaného, učinil jsem tak nejen v zájmu pravdy, ale především na obranu napadených zaměstnanců konfiskátu Gottwald.

S projevem dokonalé úcty

Ferd. Velinger

Cena cukerinu

P. T.

V 38. čísle týdeníku »Dnešek« je uveřejněn dopis p. C. V. Pan C. V. asi se zmylil ve výpočtech.

Prosím: Pan C. V. je odkázán na užívání cukerinu. Koupil si toto umělé sladidlo zn. T3 (jde o druh sacharosin, 500krát sladší cukru) v desítkovém balení ještě dvojazyčně označeném z dob protektorátu, na kterém bylo vytištěno jako cena 2.30 K. Platil je však 74.—. Občane, viz to rozhořčení spravedlivého nad drahotou neslýchanou, jeccos zažil, ale platit cukerin 32násobkem protektorátní ceny, to je moc!

Pravda je taková (můžete si ji při pochybnosti ověřit přímo na NÚC, kde Vám povědí i staré ceny): Na starém balení obalů, ještě protektorátním, je na desítkovém balení cukerinu T3 vytisknuta cena K 2.30 — to je však cena jedné rourky! Tato cena je dnes rázičkem opravena cenou za deset roureček, tedy za celé balení, t. j. 74.—. Nikdy se deset roureček T3, ani za usměrněného hospodaření Němců, neprodávalo za 2.30 K, jak mylně tvrdí nebo se domnívá p. C. V., nýbrž vždy za 23 K. Je-li tedy skutečný poměr 2.30 K a dnešních 7.40 Kčs za jednu rourku a 23 K a 74 Kčs za deset! — kde tedy je onen 32násobek?

Co je chybou státního čs. monopolu umělých sladidel, jest to, že cukerin uvádí teď přechodně opět ve starých obalech, ještě dvojazyčných. Lze si to vysvětlit tím, že patrně při zvýšené poptávce po cukerinu vyšly zásoby velmi staré ze skladů nebo tísni v nedostatku papíru se sáhlo k obalům dávno pohozeným. Až do nedávna byl cukerin vzorně s cenou vyraženu odjustován v českých obalech.

S pozdravem

PhMr Fr. Blažek

Zaluji

a volám, pane redaktore Michale Mareši, abyste se mne s dobrým českým lidem nadále ujal, a poskytl mně v Dnešku i nadále kousek místa, aby pravda nezemřela a abychno, ji nemusili v lidově-demokratické republice stavět k hanbě českého národa pomník. Budu za ni bojovat s pomocí poctivých žurnalistů.

Jsem vám velmi povděčný za otisknutí článku p. Beneše z časopisu »Nástup« z května 1946. V tomto článku již neřiká, že Hudeček nebyl ztýrán, jak původně, jako účastník všeho, psal. Já jsem byl toho očítým svědkem a další zástup lidí, kteří by mohli dosvědčit, že lže. On vytýká, že moji svědci lživě svědčili. Proč je nehnal pod přísahu? To tedy udělám já, ať to bude profesor, generál, tchán gestapáka Ferdý Cihánka, SNB, nebo bývalá úřednice na SNB v Brně, velitelka partyzánského oddílu, Olga Františáková. Dnes mi začíná být jasno, proč jsem se nemohl na SNB v Brně s vdovou, matkou tří dětí, ničeho dovolat a učiniti udání a založit protokol proti vrahům!

Pane lživě oblože Beneši, první přelíčení bylo 24. V. 1946, druhé 22. V. 1947, na které jste se vůbec nedostavil, třetí 17. XI. 1947 a čtvrtého se chcete jaksi šalomounsky zbavit. Prosím, vysvětlete — jsem málo chápavý. Myslím, že pokud vás nespráskám, že se snad k soudu ani jinak nedostanu. Prosím o možnost podatí důkazy. K tomu všemu uráží beztrestně justici (soud), a již po druhé žádá o objektivní soud!

Pane Michale Mareši, já poctivý dělník, jeden z I. odboje, po tři roky účastník v legích, od r. 1938 pracovník II. odboje, politický vězeň z r. 1943, jsem dnes vaší vinou bombardován se všech stran dopisy, penězi, přáním vítězství od lidí různého politického i náboženského zabarvení, kdosi ze Zlína ke všem sympatiím mně nabízí i dobré boty. Také jsem dostal informace.

Prosím, pane Michale Mareši, touto cestou, abyste se ujal Beneše a dopomohl mu k touženému objektivnějšímu soudu, než byl ten v Uher. Hraďiště. Pane Beneši, já dosud neznám, poněvadž jste nejmenoval, žádného svědka, který by vám dokázal alibi. Poženu takové svědky k přísaze — máme ještě zákony na krivě svědectví.

Já nemluvim, ani nemusím mluvit osobně s redaktorem Michalem Marešem, jak si toho přeje pan Beneš pro sebe. Já ani nevím, jak p. red. Mareš vpadl do soudní síně. Já k poctivému člověku se vtráť nemusím, jak to chce pan Beneš. Má dělnická čest ručí za pravdu, která má větší hodnotu než svoboda. Beneš chce pravdu šalomounsky udusit (odvolává žalobu). Svými lžemi, pane učitelivrahu, neskryjete se nikde — urazil jste mou čest, v níž mne obviňujete ze lži, žalobou, podanou na mne před 20 měsíci. Urazil jste mne třikrát: žalobou, Nástupem a v Dnešku, který jste zneuctil svou lží!

Volám vládu NF, své soudruhy ministry, ať se ujmou iniciativy za odstranění zákona na ochranu hnusných vrahů!

František Halas st., dělník, Strilky 279, obžalovaný žalobce.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Tristan Tzara:

SLUNNÁ SILNICE SAMÁ RADOST

Nože jsou vztyčeny
lapáme po dechu
havrani odlébá
odjezdy odvolány
dolehl na nás rok kamene

Kolik koufe jsem viděl kolem
přerovaných jar

Fetěz mlh
zlomený o barák
ztracená svoboda

kráčíím po mechu
nechci nic slyšet
vzešla mi noc
kulatá jako kaštan
tam kdysi za mlčením

vyprávěla mi o muži
posunky líčila sen
házelá slunce
nám chudákům
bohatším nežli hory

š následoval jsem hvězdu
uhodl jsem radost
slova svěží jak máta
jaký to prostor
ve mně září

Z anthologie francouzské poesie
odboje, která právě vyšla v českém
překladu pod názvem *Čest básníků*.

NOVÉ KNIHY

»Čest básníků. Poesie francouzského odboje. Předmluva L. Aragona, doslov Václava Černého. Za překladatelské účasti A. Bartuška, K. Bednáře, V. Doseděla, G. Francina, R. Grebeníkové, F. Hrubína, A. Kroupy, Z. Lorence, V. Nezvala, J. Pinkavy, M. Pistoriusové, V. Rohana a Z. Vaňkové vydalo nakl. F. Borový v Praze 1947.

Sborník francouzské poesie odboje, „Čest básníků“, vydaný r. 1943 za plného útisku v okupované Francii, je kniha památná. Francii tehdy opravdu šlo o čest ve světě po zradě mnichovské, po bankrotu válečném, po okupaci a po kolaboraci některých politiků a spisovatelů s Němci. Bylo nutno ukázat světu čest země poražené, ale nezničené, národa dočasně potlačeného, ale trvale živého. Bylo nutno dokumentovat, že Vichy není Francie a ukázat, co je pravá Francie. Ve svém úvodu k anthologii povídá Aragon: „Ve všech zemích na světě se mluvilo o této zvláštní věci, o probuzení ponižené Francie

Opakují-li se dějiny a stane-li se vždy to, co se nechtějí,
jak neschopný musí být člověk učít se ze zkušeností!

G. B. SHAW

novým zpěvem, o povzdvičením básníků, a o m-epochopitelné čtenářské vášni pro poesii, jež přepadla lidem.“ Opravdu: poesie bojovala za čest Francie, ba více, odhalovala tu národní čest uprostřed temné noci, v níž o pravě tváří Francie mluvily jen vlaky vyhazované do povětří a básně, volající, bouřící, zoufající, k naději se prodírající, o víře ujistňující. Poesie v dobách mezi oběma světovými válkami opravdu v plném smyslu slova zpívala absolutní krásu a viděla ji v směřování o smyslu života, v poznání člověka a tím i celého jsoucna, či v erupcích podvědomí, ale vždy se vzdalovala zcela programově době a horkému vývařiču události, určujících vývoj světa. Jestliže knihy, pak v této době byla poesie shodná s pojmem revoluce, jak o tom snil před válkou Jean Cassou. Jestliže kdy, pak v této době byla to poesie kolektivní: básník mluvil ne za sebe, ale za nekonečné množství, jeho výkřik byl vždy zmužčen živelnou ozvěnou v kolektivu. Jestliže kdy, pak právě v této době byla poesie hlasem opravdové humanity, neboť samotným jejím smyslem byla svoboda, boj proti útisku, zápas proti ne lidskosti a víc: byl v ní orgán, jenž obnovoval zkažené lidství, odhaloval nový pramen čisté lidskosti a uvolňoval si tím jej. Jestliže kdy měla poesie funkci národně hygienickou, pak v době okupace byla hlasem národního zdraví, odhalovala zdroje toho zdraví, byla odbojem proti všemu, co je ničilo. Báseň přestala být cílem sama sobě a stala se nástrojem boje, orgánem národního vědomí — nikoliv až podvědomí — hrdého vědomí pra-

horní Francie, jejíž tvář, zasnou nečistotou, bylo nutno odhalit v celé světlé kráse. Byla-li poesie v době mezi oběma světovými válkami horečnou laboratoří samostatné krásy, zapjala se nyní do horečky celé epochy, stala se hlasem národa — a to i politickým hlasem odboje proti každé formě spolupráce s utiskovatelem. Očekával se tehdy ve Francii nový Whitman a opravdu tu poesii odboje přestupuje dech hlubokého bratrství s těmi, kteří trpí a bojují na všech frontách. Proti čisté poesii a poesii, pojeté jako poznání, jako nástroj nejhlubšího vědomí a podvědomí, hlásí se tu poesie, která chce být více než poesii, která chce být orgánem národního života, národní hrdosti a pravdy. A která je národní nevolnou, již se začíná a rozvíjí národní revoluce. Na trasách všech slohů a všech formem zní tu horoucí zpěv země, která bojuje o vše, a tedy především o čest. A zde se musí tradice lyrického nihilismu, tolik vnitřní, narušující živou poesii, neboť přechází v tradici života, naděje a víry, mužnosti a jistoty národní. Poesie tu přestala vynalézat nová slovní kouzla, ale začala bouřat a stavět, bojovat a dělat opravdovou revoluci. Aragon kontrastuje starou a revoluční poesii jako rozpor duchovního cvičení a poesie pro výši myšle. Opravdu je to řečeno přesně.

Nalze číst těch sto čtyřicet stran znamenitých překladů francouzské odbojové lyriky bez hlubokého dojetí. Jestliže lyrika v době mezi oběma světovými válkami byla založena na hlubokém spojení metafyz-

ického smu a elementární smyslnosti, v poesii odbojové přibývá srdce, které tu opravdu není svalem, ale živelným orgánem lásky a nenávisti, jenž žene krev i do básnického vaziva. Tato poesie vzrušuje, dojírná, rozpaluje nenávisti a žene k odboji. Srdce tu mluví řečí opravdu elementární. Čtete-li verše Roberta Desnosa, psané v chvatu poslední možnosti lyrického projevu, z proniklé hlasem bratrství všech čistých lidí světa, čtete-li vášnivě nabádací, nenávistné a neústupné verše Aragonovy, čtete-li odbojovou poesii Eluardovu, prodírající se těžce k přímé vizi zbídačené, čtete-li hledajícího svobodu, čtete-li Jeana Tardieua či Jeana Secura, Luca Estanga či L. Moussinaca, Tr. Tzaru či René Chara, P. Segherse či J. Verroona, znamenitého L. Massona a vynikajícího Pierra Emmanuela atd. atd., pochopíte, že pravý smysl poesie v době národního nebezpečí je boj za čistotu a pravdu národa, za národní čest a viru.

Bylo opravdu zapotřebí překlady této knihy, poněvadž pomáhá odčítovat Mnichov a ukazuje nám Francii, které si lze zase vážít. Tato kniha je i nám očistou, a šik překladatelů, řízený V. Černým, zasloužil se opravdu o to, že se nám odbojová Francie přiblížila — na dosah srdce. G

Z aforismů Josefa Čapka

Je mnoho lidí mnohem lepších — a také mnohem horších — než jejich životní podmínky.

Osobnost se buduje z určitého, jedinečného souladu a nesouladu s ostatním světem.

Svobodná vůle je vůle velmi citlivá, velmi myslivá, za svou svobodu si velmi odpovědná.

(Vyňato z knihy
»Pádo do mraků«)

TOMU JE HEJ!

At je jak chce, můj jít musí, že se nachladí? Co jich vede. Dám mu vždycky do aktovky

Lesněnky

Anežka Moudrá,
choť soudního vykonavatele

AEROMINOR

ČZ

JAWA

MANET

MELICHAR

OGAR

PRAGA

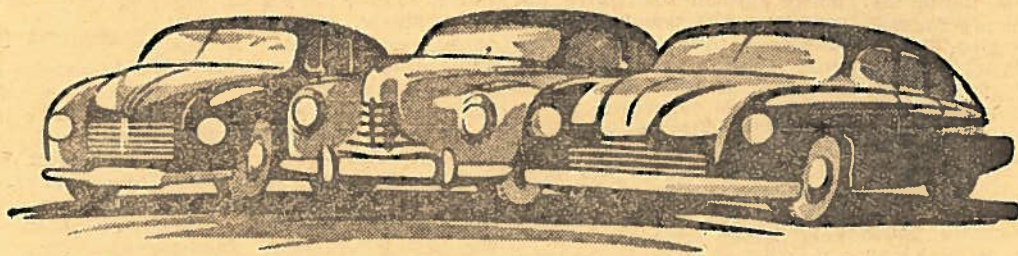
ŠKODA

TATRA

ZETOR

SLUŽBA MOTORISTŮM

zásada, kterou se řídí
Ústřední prodejna moto-
rových vozidel. Všechny 22
prodejen a expositur,
144 obchodních jednatelů a
183 opraven a servisních
stanic ÚP 20 chce Vám
V NOVÉM ROCE 1948
SLOUŽITI JEŠTĚ LÉPE

ÚP20

ÚSTŘEDNÍ PRODEJNA MOTOROVÝCH VOZIDEL
ŘEDITELSTVÍ PRAHA XVI, KARTOUZSKÁ 200 • T. 41929